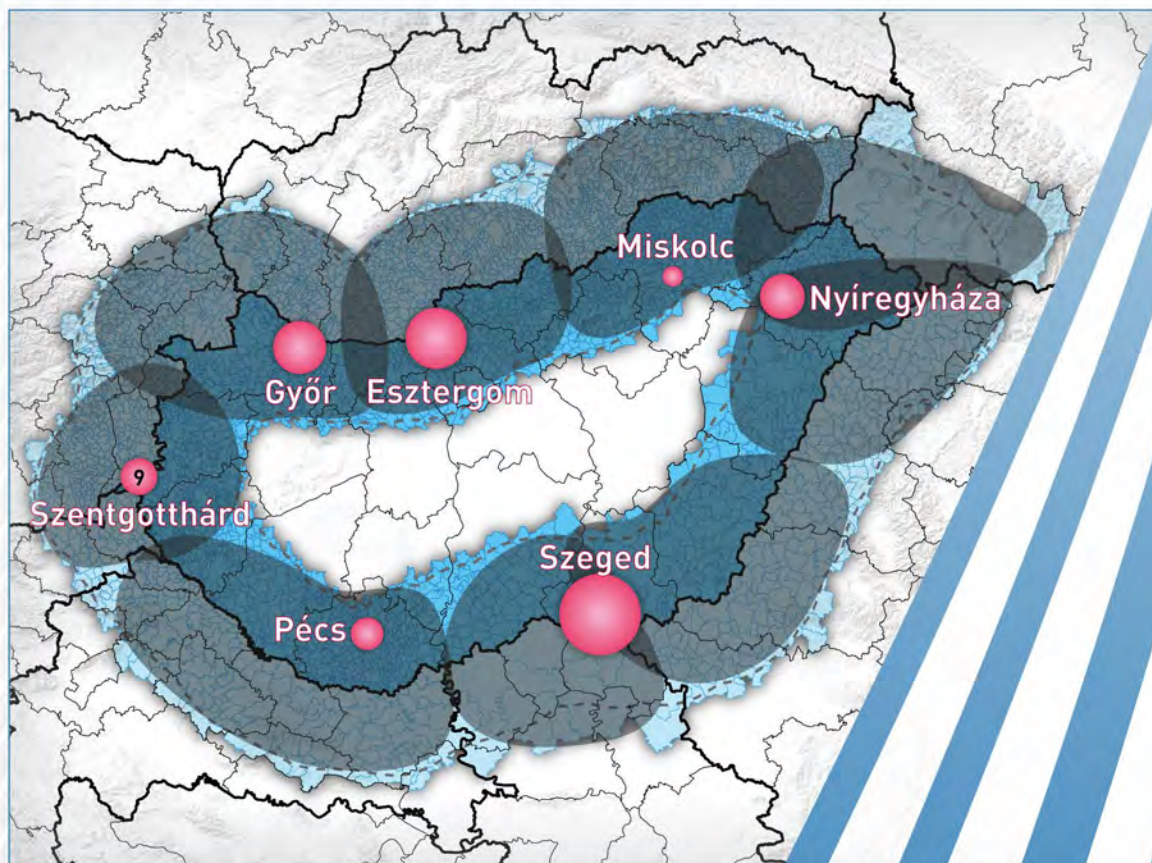

Jogi Akadálymentesítés

Összegző jelentés

a stakeholder-műhelybeszélgetésekről

Készítették:

a CESCI munkatársai

Budapest, 2016

Jogi nyilatkozat

A Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálat, mint jelen tanulmány kidolgozója, illetve a vonatkozó támogatási szerződés szerinti Kedvezményezett (rövidítve és a továbbiakban: CESCO), a tanulmány elkészítésekor az összegyűjtött adatok teljességére és valódiságára, valamint a műhelymunkák során elhangzott – a CESCO véleményét nem feltétlenül tükröző – észrevételek, vélemények tanulmány terjedelméhez igazodó, de szöveghű rögzítésére törekedett. Ebből fakadóan a tanulmány a műhelymunkák során megszólaltatott személyek véleményét, valamint a tanulmányt összeállító szervezet munkatársai által, a rendelkezésre álló dokumentumokból az adott helyzetben logikusan levezethető következtetéseket, ajánlásokat tartalmazza, melyek nem feltétlenül esnek egybe a tanulmányt megrendelő Igazságügyi Minisztérium, mint Támogató hivatalos álláspontjával.

A CESCO fenntartja annak lehetőségét, hogy a tanulmány elkészítésekor nem ismerhetett meg minden olyan, a felvetett akadályokra választ adó – szabadon, illetve korlátozottan elérhető vagy egyáltalán el nem érhető – dokumentumot, továbbá nem lehettek ismeretei olyan háttér-egyeztetésekről, folyamatban lévő megállapodások szövegtervezeteiről vagy egyéb információkról, amelyek ismeretében az egyes akadályokra adott válaszainak tartalma a jelenlegihez képest módosult volna.

Figyelemmel arra, hogy a tanulmány elkészítésének célja az egyes határ menti joggyakorlatokkal kapcsolatos hibák, hiányosságok feltárása és az ezekre adandó jogi és szakpolitikai ajánlások kidolgozása volt, ezért a CESCO nem vállal felelősséget a tanulmányból fakadó következtetések tényként való átvételéért és általában minden olyan kárért, amely a tanulmány, mint forrás helytelen, torzított használatából, engedély nélküli átdolgozásából vagy más hasonló tevékenységből, illetve mulasztásból származik.

Tartalomjegyzék

Előzmények	2
A projektről.....	2
Helyszínek kijelölése	3
A stakeholder-műhelybeszélgetések menetrendje	4
1. Határszakaszok jellemzése	5
Magyar-osztrák határszakasz	7
Magyar-szlovák határszakasz.....	8
Magyar-ukrán határszakasz	10
Magyar-román határszakasz	11
Magyar-szerb határszakasz.....	11
Magyar-horvát határszakasz.....	12
Magyar-szlovén határszakasz.....	13
2. Az egyes műhelyeken feltárt jogi akadályok	13
Esztergomi műhely (szlovák határtérség).....	14
Győri műhely (osztrák, szlovák határtérség).....	17
Miskolci műhely (szlovák határtérség).....	20
Nyíregyházi 1. műhely (ukrán határtérség).....	22
Nyíregyházi 2. műhely (román határtérség).....	24
Szegedi 1. műhely (szerb határtérség)	26
Szegedi 2. műhely (román határtérség).....	28
Szentgotthárdi műhely (osztrák, szlovén határtérség).....	30
Pécsi műhely (horvát határtérség).....	31
3. Akadályleltár	33
Oktatás, szakképzés	34
Határrendészet, vámügy	35
Helyi termékek	36
Egészségügy, szociális ellátás.....	37
Közlekedés	38
Foglalkoztatás, munkaügy	38
Határon átnyúló együttműködések	39
EU által támogatott projektek.....	40
Katasztrófavédelem.....	40
Közigazgatási adminisztráció	41
Infrastruktúra	41
Piaci szolgáltatások	41
Vállalkozói szektor	42
4. Egyéb, a műhelybeszélgetéseken elhangzott hasznos információk	43
Nem jogi jellegű akadályok	43
Egyéb információk	44

Előzmények

A projektről

A határ menti térségekben élők hétköznapijait számtalan kisebb-nagyobb bosszantó jogi és adminisztratív természetű probléma nehezíti. Esetenként ezek az akadályok akár egész életre meghatározó nyomokat, sérüléseket okoznak, de a határ túloldalán fekvő kórház elérhetlensége még az illető halálát is okozhatja.

Az ilyen jelenségek ellen programszerűen fellépő Európai Bizottság Regionális Főbiztosa, Corina Crețu szeptember 21-én Bécsben indította hivatalosan útjára azt a konzultációt, amelynek célja a tagországok között meglévő, az együttműködést nehezítő jogi-adminisztratív akadályok számba vétele és megoldása. A konzultáció során on-line kérdőívezés, főtanácsosi egyeztetések, szakértői kutatás, valamint stakeholder műhelybeszélgetések valósulnak meg.

Az uniós konzultációt megelőzően kereste meg a CESCO az Igazságügyi Minisztériumot egy tematikájában és módszertanában igen hasonló, Jogi Akadálymentesítés elnevezésű projekt ötletével annak érdekében, hogy a magyar határok mentén ma meglévő adminisztratív akadályok száma csökkenjen, és ezáltal a határ menti együttműködések erősödjenek. A két kezdeményezés szerencsés időbeni egybeesése lehetővé teszi, hogy a nyolc hónapos magyar kutatás eredményei beépülhessenek az uniós konzultáció során megszülető dokumentumokba, javaslatokba.

A Jogi Akadálymentesítés projekt keretében minden magyar határszakasz mentén műhelyeket rendeztünk (összesen 9-et, a hosszabb határok mentén kettőt-kettőt), amelyre az adott határtérség határon átnyúló együttműködésekben aktív szereplőit hívtuk meg. A műhelyeken kerekasztal-beszélgetés formájában gyűjtöttünk információt a helyi szereplők által tapasztalt akadályokról. A kerekasztalok elsődleges célja a problémák területi alapon történő beazonosítása volt. A helyi szereplők által felvetett problémákból leltárt készítettünk. A leltár alapján a projekt következő

fázisában ágazati szakértőkkel készítünk interjúkat, melyek segítségével feltárjuk az adott problémák jogi-adminisztratív vonatkozásait.

Helyszínek kijelölése

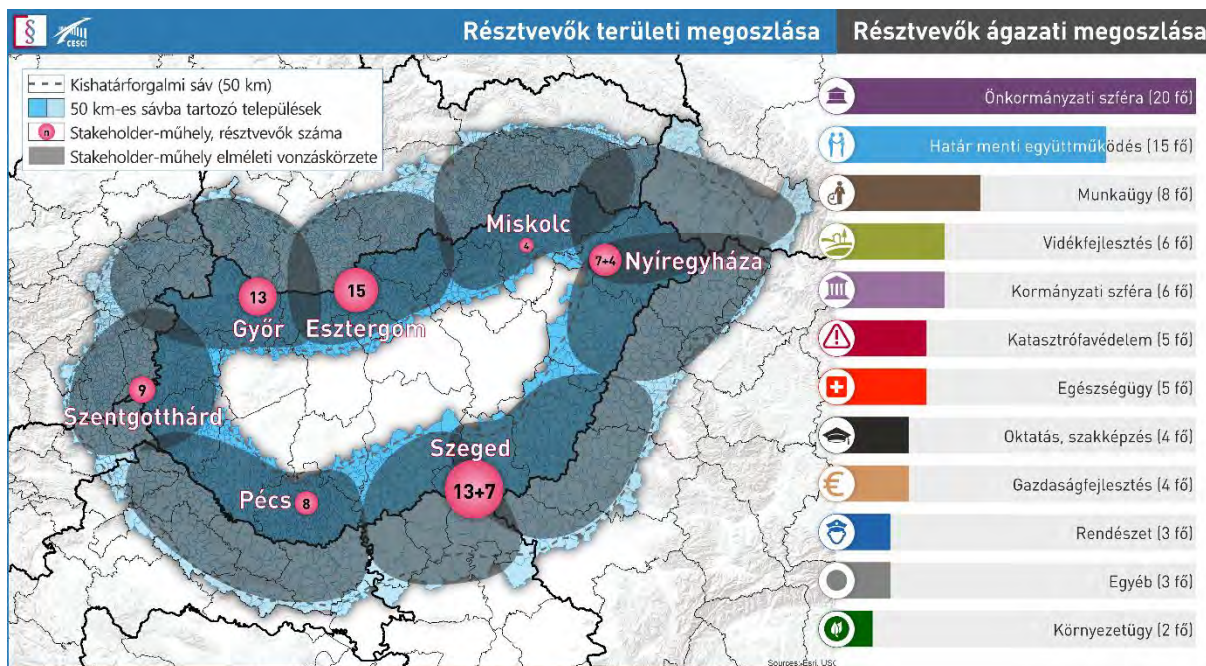
A stakeholder-műhelybeszélgetések helyszíneinek kijelölése során fontos szempont volt a jó elérhetőség és a minél nagyobb vonzáskörzet megléte. Hét város került kijelölésre, ahol három hét leforgása alatt öt kolléga facilitálásával irányításában összesen kilenc műhelybeszélgetés került megrendezésre. Ezek között két város volt, ahol egymás után két-két műhelybeszélgetést tartottunk:

- Esztergom (szlovák): 2016. január 27.
- Győr (osztrák, szlovák): 2016. február 2.
- Miskolc (szlovák): 2016. február 4.
- Nyíregyháza 1. (ukrán): 2016. február 9.
- Nyíregyháza 2. (román): 2016. február 9.
- Szeged 1. (szerb): 2016. február 11.
- Szeged 2. (román): 2016. február 11.
- Szentgotthárd (szlovén-osztrák): 2016. február 16.
- Pécs (horvát): 2016. február 18.

A kilenc műhelybeszélgetésen összesen 81 főt¹ sikerült megszólítani a hét határszakaszt érintő jogi akadályok témájában. A legnagyobb résztvevői létszámmal az esztergomi, a győri, valamint a szegedi rendezvényünk rendelkezett, ezeken a helyszíneken rendre 10 fő felett volt a megjelentek száma. A résztvevők területi, illetve ágazati megoszlását az alábbi ábra mutatja.

---

¹ A projekt indikátorai között vállalt célérték elérése érdekében kiegészítő műhelybeszélgetés kerül megrendezésre, melynek eredményeivel az összegző jelentés is kiegészítésre kerül majd.

A stakeholder-műhelybeszélgetések menetrendje

Az egyes műhelyek közel azonos menetrend szerint zajlottak le. A beszélgetésekre online úton történt a meghívás és a regisztráció is. A műhelybeszélgetés során a résztvevők rövid tájékoztatást kaptak a Jogi Akadálymentesítés projektről, annak előzményeiről, céljairól, valamint tervezett tevékenységeiről. A műhelybeszélgetések projekten belüli elhelyezkedésének ismertetése után a helyszínen lévő két-két CESCI kolléga facilitálása mellett begyűjtésre kerültek a résztvevők által a határon átnyúló tevékenységek során észlelt jogi akadályok. Az észlelt akadályokat, jó gyakorlatokat, valamint egyéb releváns megjegyzéseket egy ún. problémacsoportosító táblázatban összegeztük.

Az akadály beazonosítása		Megoldási javaslat	Megjegyzések
Ágazat	Az akadály megnevezése, a probléma leírása		

Az egyes beazonosított akadályokat ágazati szempontból csoportosítottuk, és ha az érintett helyi szereplőknek javaslatuk is volt a probléma megoldására, azt is feltüntettük. A beszélgetések során rendszeresen felmerültek olyan akadályok is, amelyek nem elsősorban jogi-adminisztratív jellegűek. Ezeket a projekt során nem elemezzük részletesen, de a tanulmány utolsó fejezetében röviden ismertetjük őket, hogy a későbbiek folyamán ezek is megoldásra kerülhessenek.

1. Határszakaszok jellemzése

Magyarország határai a határon átnyúló interakciókhoz való viszonyulásukat tekintve jelentős változáson mentek át az elmúlt évek során, e változások mértéke azonban az egyes határszakaszok tekintetében meglehetősen eltérő volt. Alapvető közös irányt jelent, hogy a legtöbb határszakasz – adminisztratív szempontból legalábbis – a nyitottság irányába mozdult el, ugyanakkor e nyitás mértéke nagyban függ az adott határszakasznak az európai integráción belül betöltött státuszától. Ez alapján alapvetően három fő csoportot alkotnak az országhatárok:

- teljesen nyitott határnak számít az osztrák, a szlovák és a szlovén határszakasz, ahol valamennyi szomszédos ország tagja az Európai Uniónak és a schengeni zónának;
- nagyrészt nyitott a határ Horvátország és Románia irányába, amelyek ugyan uniós tagállamok, ugyanakkor egyelőre nem lépett érvénybe területükön a Schengeni Egyezmény, ezért a rendészeti ellenőrzés érvényben maradt e határok mentén;
- a szerb és az ukrán határ az Európai Unió külső határának számít, ezért itt mind a vám-, mind pedig a rendészeti ellenőrzés érvényben maradt; az ukrán oldalról belépők ezen túlmenően vízumkényszer hatálya alá is esnek.

A határok átjárhatóságát jogi státuszuk mellett nagymértékben befolyásolja a fizikai elérhetőség, amelyet igen jelentős mértékben meghatároz a határátkelők (nyitott határok esetében határátkelési pontok) száma, illetve sűrűsége. Ezen értékek a nyitott határok (elsősorban Ausztria és Szlovénia) esetében jelentős javuláson mentek keresztül az elmúlt évtized folyamán, s a jelenlegi helyzet már igen kedvezőnek mondható. Szlovákia esetében a nyitott határ ellenére problémás, hogy a határ nyugati felén a Duna és az Ipoly, mint határvonalak fizikai akadályt jelentenek, és ez csökkenti a határátlépő pontok kiépítésének esélyét. Ugyancsak a határfolyó (a Dráva) jelent fizikai akadályt Horvátország irányában, a legnagyobb távolság egy-egy átkelő között e határ mentén azonosítható be, míg a hasonló státuszú román határon bővültek az átkelési lehetőségek az elmúlt években, bár az átkelő-sűrűség még így is meglehetősen alacsony. Ennek részben oka, hogy Románia schengeni csatlakozásának elhúzódása miatt a megépült határmetsző közúti infrastruktúrát nem vették használatba, így kerülve el a határellenőrzési pontok kiépítésével járó plusz költségeket.

A szerb és az ukrán határ esetében ugyancsak meglehetősen ritka a határállomások rendszere, s ezek nagy része is csak korlátozott átjárást tesz lehetővé; az éjjel-nappal nyitva tartó határátkelők száma mindkét határszakaszon mindössze három².

A határok nyitottsága és a fizikai átjárhatóság biztosítottága szükséges, ám nem elégséges előfeltételei a határon átnyúló interakciók kialakulásának, különös tekintettel az intézményesült együttműködésekre. Nem mutatható ki ugyanakkor egyenes arányosság az intézményesült kapcsolatok és az (elvi) átjárhatóság között. A határon átnyúló partnerségek, eurorégiók, területi társulások a szlovák-magyar határon található meg a legnagyobb sűrűségben, s jelentős a számuk a román és horvát határ mentén is. Ezzel szemben a teljesen nyitott osztrák és szlovén határok mentén számuk elenyésző. Kialakulóban vannak hasonló intézményesült együttműködések a szerb és az ukrán mentén is, ezek esetében azonban elsősorban e szomszéd országok unión

---

² A fizikai átjárhatóság szempontjából nem vettük figyelembe a jelenleg a déli határok mentén meglévő ideiglenes határzárakat.

kívülisége, illetve az uniós jogrenddel kevésbé kompatibilis belső szabályozása, s csak másodsorban a határ átjárhatóságának problémái jelentik az akadályt.

A következőkben az egyes határszakaszok, illetve az általuk elválasztott térségek helyzetét, társadalmi-gazdasági státuszát és specifikus problémáit külön-külön is bemutatjuk.

Magyar-osztrák határszakasz

A mintegy 356 km hosszú osztrák-magyar határ tradicionálisan Magyarországon „a nyugati határ” szerepét tölti be, az innovációk sok tekintetben, így az intenzív határon átnyúló interakciók szempontjából is itt érik el Magyarország területét. A korábban évtizedeken át a Vasfüggöny által lezárt határvonal az 1990-es évek óta meglehetősen nyitottnak számít, Magyarország uniós csatlakozása, és különösen schengeni integrációja óta pedig fizikai akadályoktól teljesen mentes. Az infrastrukturális adottságoknak, illetve közelmúltbeli fejlesztéseknek köszönhetően a határátkelési pontok meglehetősen sűrűn helyezkednek el.

Az osztrák és a magyar oldal társadalmi-gazdasági élete egymással meglehetősen szorosan összekapcsolódott. A határt naponta több ezer ingázó lépi át (túlnyomórészt Ausztria irányában), a térség vállalkozói pedig igen nagy arányban rendelkeznek a határ túloldalán is üzleti érdekeltségekkel, illetve tapasztalatokkal. A határvonal északi szakaszán, különösen Sopron és Mosonmagyaróvár térségében Bécs, míg a déli szakaszon, Szentgotthárd körzetében Graz vonzóhatása erős a magyar oldalon, ugyanakkor helyi szinten a magyar oldali városok (elsősorban Sopron és Szombathely) is rendelkeznek központi szerepkörrel az osztrák oldal egyes települései vonatkozásában. Az osztrák oldal elsősorban a magasabb bérek, a magyar oldal pedig az egyes termékek és különösen a szolgáltatások alacsonyabb árszínvonala miatt vonzó, e különbségek a határon átnyúló mozgások elsődleges motorjai. A legélénkebb munkaerőpiaci mozgás e határ mentén figyelhető meg, az ausztriai munkahelyre ingázó magyar munkavállalók száma 2015-ben meghaladta a 70 ezret. Megfigyelhető ezen kívül a tanulási célú ingázás is, miközben jelentős mértékű az osztrák vállalkozások

jelenléte a magyar oldalon, sokan tartósan is a magyar oldalra költöztek, vagy nyugdíjas éveiket töltik magyarországi otthonokban. Ezek a jelenségek külön is fontosságot adnak a jogi-adminisztratív jellegű akadályok számbavételének és (amennyiben lehetséges) megszüntetésének.

Magyar-szlovák határszakasz

A magyar-szlovák határ Magyarország határai közül a leghosszabb (679 km), s az osztrák határhoz hasonlóan ugyancsak dinamikus nyitás tanúja volt az elmúlt évtizedek folyamán. Különösen a határszakasz nyugatabbi szakaszán, Mosonmagyaróvár, Győr, Komárom és Esztergom térségeiben vált jellemzővé a két oldalt összekötő helyi társadalmi és gazdasági kapcsolatok erősödése. Az uniós csatlakozást követően igen intenzívvé vált a határon átnyúló napi szintű ingázás, nagyjából a magyar oldal irányába (kivételez alól Mosonmagyaróvár térsége, ahol Pozsony vonzóhatása erős, valamint újabban Kassa régiója), ugyanakkor e jelenséget a mindenkori gazdasági helyzet, így az adózási és bérezési viszonyok, illetve a forint-euró árfolyam igen nagymértékben befolyásolja. A 2008-as gazdasági válságot követően például az ingázók száma érzékelhetően (kb. 50%-kal) csökkent. Ma pedig annak vagyunk tanúi, hogy a magasabb szlovákiai bérszínvonal következtében a magyarországi munkavállalók számára kezdenek vonzóvá válni a szlovákiai munkahelyek.

E határszakaszon, melyet a Duna választ ketté, a folyón való átkelés korlátozott infrastrukturális lehetőségei jelentik a szűk keresztmetszetet a határon átnyúló interakciók számára, ugyanakkor intézményesültség terén épp e határszakasz tekinthető a legintenzívebb együttműködés térségének valamennyi magyar határtérség közül (Arrabona EGTC, Rába-Duna-Vág EGTC, Pons-Danubii EGTC, Ister-Granum EGTC).

Ettől némileg eltérően a keleti határszakaszon inkább a társadalmi együttműködések és interakciók dominálnak, a meglehetősen kedvezőtlen helyzetű térségeket elválasztó határ két oldala között a gazdasági kapcsolatok szinte elhanyagolhatók. Noha több közepes méretű városi központ (pl. Balassagyarmat, Salgótarján, Ózd, Sátoraljaújhely)

található a határ közvetlen közelében, ezek határon átnyúló vonzóhatása korlátozott gazdasági fejlettségük eredményeként meglehetősen gyenge. Noha számos intézményesült együttműködési kezdeményezés indult az elmúlt években a határon átnyúló együttműködések támogatására (Abaúj-Abaújban EGTC, Bodrogközi EGTC, Novohrad-Nógrád EGTC, stb.), a strukturális válsággal küzdő térségek halmozottan problémás helyzete e kezdeményezések potenciális hozzáadott értékét erőteljes korlátok közé szorítja. Ugyanakkor a pozsonyi agglomerációban tapasztalható határon átnyúló vonzáskörzeti terjeszkedéshez (urban sprawl) hasonló jelenségeket már Kassa térségében is megfigyelhetünk: egyre többen költöznek át a könnyen és egyre sűrűbben átjárható határ magyarországi oldalára, ahol a kassai panellakás árából kertés házat tudnak vásárolni. Ezeket a folyamatokat egyelőre nem követi a szolgáltatások rendszerének Pozsony térségében tapasztalható kiépülése, ahol már helyi járatú buszkapcsolat is létesült, és a dunakiliti óvodában szlovákul tudó gondozókat is alkalmaznak. A kedvezőtlen demográfiai és gazdasági helyzetben lévő észak-csereháti és abaúji településekről ugyanakkor Kassa közszolgáltatásai iránt egyre nagyobb az érdeklődés, főként az oktatási lehetőségeket veszik igénybe magyar állampolgárok.

Hasonló, de fordított irányú mozgások elsősorban a magyar főváros tágabb vonzáskörzetében és a nyugati határszakasz mentén figyelhetőek meg, itt a napi ingázók száma 2007-ben érte el csúcspontját, ekkor mintegy 27 000 munkavállaló dolgozott legálisan a magyar oldalon. Egyes elemzések az illegális munkavállalók számát hasonló mértékűnek becsülték. Sok dél-szlovákiai magyar család választ magyarországi iskolát gyermekének, már alapfokú szinten is, és megfigyelhető egy, a romániaiainál alacsonyabb intenzitású magyarországi irányú betelepülés is.

A magyar-szlovák határ egyik különös sajátossága, hogy nagyon sok magyar állampolgár vásárolt az elmúlt évtizedben szlovák gépjárművet, mivel északi szomszédunknál nem volt regisztrációs adó. Ezt viszont csak egy szlovákiai vállalkozáson keresztül tudják üzemeltetni. Részben ennek köszönhető, hogy jelentős számú magyar tulajdonú vállalkozás alapult Dél-Szlovákiában.

Ezzel párhuzamos folyamat, hogy a magas euróárfolyamnak köszönhetően igen nagymértékű a déli irányú bevásárlóturizmus a határ mentén.

Összességében elmondható, hogy összes határaink közül a magyar-szlovák mentén tapasztalható a legélénkebb mozgás.

Magyar-ukrán határszakasz

A viszonylag rövid (137 km) magyar-ukrán határ esetében alapvető nehézséget jelent utóbbi állam Európai Unió, illetve schengeni övezeten kívüli státusza, valamint az ukrán állampolgárok vízumkényszere, amely adminisztratív módon igencsak megnehezíti a határátkelést. Ezen túlmenően a határátkelés infrastrukturális háttere igen problémás, kevés az átkelőhely, a határátlépés körülményei, elsősorban a hosszas várakozási idő pedig meglehetősen nehéz helyzetet teremt a határon átnyúló napi szintű interakciók számára. Ugyancsak az élénk helyi/regionális kapcsolatok ellenében hat, hogy a határ mindkét oldala igen elmaradott, társadalmi-gazdasági problémáktól erősen sújtott, periférikus térségnek számít, ez pedig erősen korlátozza mindkét oldal számára a mozgósítható erőforrásokat, valamint kevésbé teszi őket vonzóvá a szomszédos határoltal számára.

A zárt határ igen kedvezőtlenül hat a kapcsolattartásra, együttműködésre. Magyarország uniós csatlakozását követő évtizedben a járműforgalom az egy harmadára esett vissza, a kereskedelmi áruforgalom stagnál, és ebben a relációban a legalacsonyabb a magyar testvér-települési együttműködések száma.

Mindazonáltal a határ két oldala közötti ár- és életszínvonalbeli eltérések jelentős határon átnyúló forgalmat generálnak. Ukrajna irányában a bevásárlóturizmus, Magyarország irányában pedig a munkavállalási célú migráció a jellemző, bár a határátkelés fenti nehézségei okán egyik sem napi szintű mozgásként jelenik meg. A nyugati irányú munkavállalás mértékét jelentősen növeli a kelet-ukrajnai konfliktus továbbgyűrűző hatása, mivel a sorköteles korú férfi lakosság számára ez egyben a behívóparancs előli menekülést is jelenti.

Magyar-román határszakasz

A második leghosszabb (453 km) magyarországi határszakasz, a magyar-román határ igen összetett képet mutat, mivel két olyan EU-tagállamot választ el, melyek közül az egyik (Románia) nem tagja a schengeni övezetnek. Ennek megfelelően a határátlépés nem mentes adminisztratív és fizikai akadályoktól, ugyanakkor az uniós kereteknek köszönhetően összességében jelentősen gyengültek az akadályok az elmúlt évtized során. A határon átnyúló vállalkozási és munkavállalási tevékenység az elmúlt évek során egyre inkább jellemzővé vált, ugyanakkor a két oldal kiegyenlítetlen munkahelykínálata és bérszínvonalbeli eltérései, valamint a határátkelés nehézségei egyelőre meglehetősen korlátok közé szorítják e tevékenységeket. A helyi szereplők tapasztalatai szerint inkább az idényjellegű, sokszor nem bejelentett munkavégzési célú ingázás jellemző.

A határátkelés számára rendelkezésre álló infrastruktúra korszerűsítésre, bővítésre szorul, a határátkelők száma, sűrűsége a határvonal hosszához mérten meglehetősen alacsony, ugyanakkor a határátkelés körülményei (elsősorban a várakozási idő tekintetében) jelentősen javultak az elmúlt években. A határon átnyúló kapcsolatok legnagyobb intenzitásukat délen Szeged, valamint a határvonal középső-északi szakaszán Debrecen térségében mutatják, a határ nagy része azonban viszonylag kedvezőtlen helyzetű rurális térségeket fűz fel mindkét oldalon, ami gyengíti az interakciók intenzitását.

Magyar-szerb határszakasz

A magyar-szerb határ (164 km) az ukrán határhoz hasonlóan mind az Európai Unió, mind a schengeni övezet számára külső határ, amelyen nehézkes a határátkelés. Az átkelőhelyek száma csekély, a várakozási idő pedig általában igen hosszú, emiatt a határ jelentős akadályt képez a napi szintű kapcsolatok, így az ingázás szempontjából. Mindazonáltal igen aktívak a kapcsolatok, elsősorban a legjelentősebb határ menti nagyvárosi agglomeráció, Szeged térségében. A nagyváros jelentős kulturális, oktatási és gazdasági központi szerepkörrel bír a határ túloldala számára, s nem elhanyagolható

a bevásárló turizmus jelentősége sem. A két oldal több határon átnyúló együttműködési kezdeményezésben (DKMT Eurorégió, Banat-Triplex Confinium EGTC) is érdekelt, ugyanakkor ezekben a szerb oldal, részben a fizikai akadályok, részben pedig az adminisztratív szabályozás miatt egyelőre csak korlátozottan tud részt venni.

A balkáni háborúk idején tízezres nagyságrendben települtek át főként a Vajdaságból a dél-magyarországi térségbe, akik egy része később visszatért, más részük pedig továbbköltözött, de számosan végleg itt telepedtek le. Köztük vannak, akik kétlaki életet folytatnak, akár mindkét oldalon vállalkozást működtetve. Az egyszerűsített honosítás újabb exodust indukált a délvidéki magyarok körében, de sokan tanulnak vagy dolgoznak Magyarországon a magyar állampolgárság birtokában olyanok is, akik életvitelszerűen nem laknak hazánkban.

Magyar-horvát határszakasz

A horvát-magyar határ (355 km) helyzete a román határéhoz hasonló, mivel Horvátország (még) nem része a schengeni zónának. Ennek következtében a határátkelés egyszerűsített, de nem teljesen akadálytalan. A határátkelők száma, illetve sűrűsége nem csak az európai átlaghoz képest rendkívül alacsony, hanem magyar viszonyok között is (mindössze átlag 50 km-nként található közúti átkelő), elsősorban a Dráva és a Mura folyók által kijelölt határszakaszon, a kevés híd miatt.

A határ mindkét oldalán túlnyomórészt rurális, kistelepülésszerkezetű térségek találhatók, melyek nagyrészt egymáséhoz hasonló strukturális társadalmi-gazdasági problémákkal (mezőgazdaság válsága, munkaalkalmak hiánya, elvándorlás, elöregedés, stb.) küzdenek, a határon átnyúló mozgásokat ösztönző aszimmetriák kevésbé jellemzőek. A szlavóniai oldalt ugyanakkor a balkáni háborúk is rendkívül kedvezőtlenül érintették, a bosnyák harcszíntéren kívül itt folytak a leghevesebb harcok, amelyek eredményeként nemcsak a több százezres szerb közösség tűnt el a régióból, hanem az infrastruktúrában és a településszerkezetben is maradandó károk keletkeztek. Ennek ellenére a spontán módon szerveződő interakciók gyakoriak, részben a dél-magyarországi horvát közösségeknek köszönhetően; a formális

együttműködések azonban egyelőre kevésbé előrehaladott állapotban vannak. A legjelentősebb kezdeményezés, a Pannon ETT az elmúlt évben kezdett terjeszkedni horvát irányban, de a belépők száma egyelőre alacsony. A leginkább dinamikus kapcsolatok a határvonal keleti részén jellemzők, ahol kedvezőbb a két oldal összekötöttsége, illetve a viszonylag közeli két nagyváros, Pécs, illetve Eszék dinamizálóan hat a térség gazdaságára.

Magyar-szlovén határszakasz

A vizsgált határszakaszok közül a legrövidebb (102 km) a magyar–szlovén, amely a két ország 2004-es európai uniós csatlakozása óta teljesen nyitottnak tekinthető, s a két oldal összekötöttsége, a határátkelési lehetőségek meglehetően jónak mondhatók. A horvát példához hasonlóan itt is elsősorban kedvezőtlen társadalmi-gazdasági státuszú, saját országukban periférikus helyzetű rurális térségeket választ el egymástól a határ, így a határon átnyúló interakciók kevésbé intenzívek. Az intézményesült együttműködések terén néhány kezdeményezés megemlíthető (ilyen volt a lenti központú Muránia Eurorégió vagy a három országot is érintő Őrség-Rába-Goričko Natúrpark). A két oldal közötti társadalmi kapcsolatok a legutóbbi időben kezdtek megélni, nem utolsósorban a két ország kormánya közötti programatikus közeledés jóvoltából.

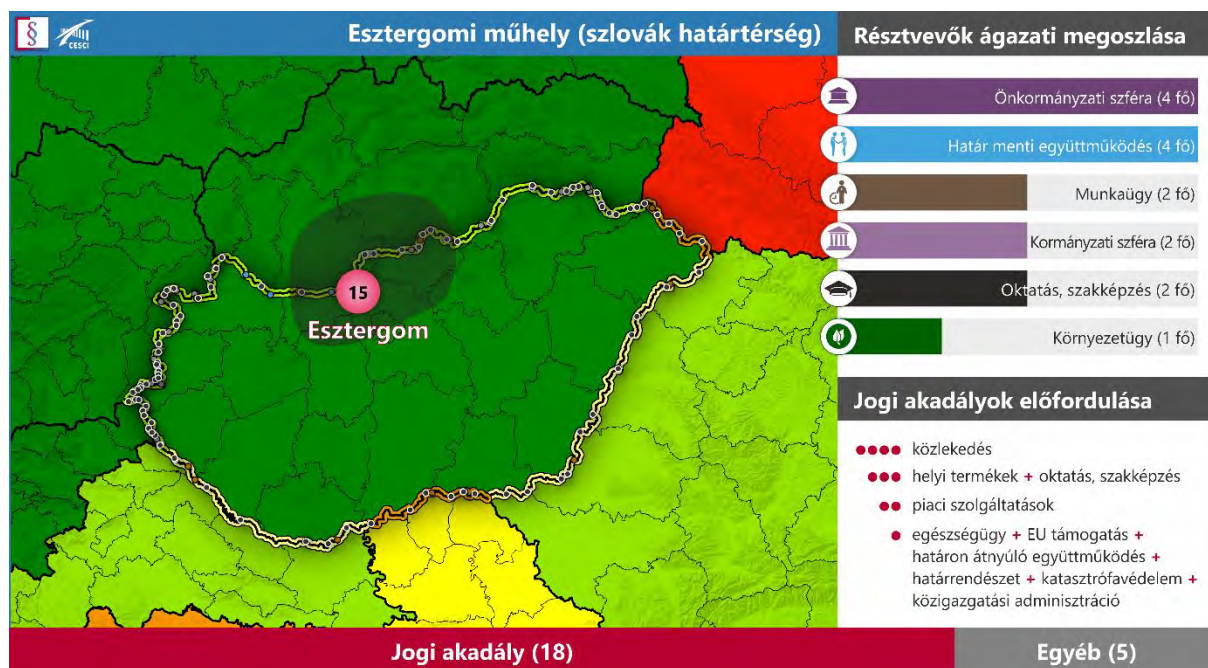
2. Az egyes műhelyek jogi akadályai

Az alábbi fejezetben ismertetjük a megrendezett műhelybeszélgetéseken elhangzott információkat, melyek a projekt szempontjából alapvetően három kategóriába sorolhatóak:

- jogi akadályok,
- jó gyakorlatok,
- egyéb, nem jogi jellegű akadályok, vagy megjegyzések.

Az elhangzott információk területi szempontú ismertetése után a következő fejezetben ágazati szempontok szerint rendezzük őket, ami iránymutatással szolgál a projekt következő fázisainak megvalósításához.

Esztergomi műhely (szlovák határtérség)

Az esztergomi műhelybeszélgetés résztvevői arról számoltak be, hogy a határon átnyúló ingázás többek között a közlekedés-szervezés oldaláról problémás. A határon átlépő járatok, amellet, hogy kínálatuk elmarad az igényektől, Magyarországon más szabályozás alá esnek, mint a belföldiek (eltérő műszaki előírások, a sofőrnek nemzetközi jogosítvány, eltérő díjszabási rendszer), ami nehezíti az utazásszervezést,

megdrágítja az üzemeltetést és közvetve az utazást is (ez a probléma különösen feltűnő akkor, ha az Alsó-Ipoly mente és Esztergom kapcsolatait vesszük figyelembe). A szlovák oldalon ugyanakkor a nemzetközi autóbusszjáratok üzemeltetésére vonatkozó szabályozás jóval lazább, ami versenyelőnyt jelent a szlovák oldal vállalkozásai számára a magyar oldaliakkal szemben. A határon át ingázók számára problémát jelent, hogy a szerződéses és menetrend szerinti járatok megállóhelyei és menetrendjei nincsenek összehangolva.

A két Komárom ezt a problémát úgy oldotta meg, hogy egy közös megállapodás keretében kiterjesztették a saját helyi járataikat a határon túlra is. Az azonban a műhelyen nem derült ki, hogy mi ennek a jogi alapja.

A diák- és egyéb kedvezmények igénybevétele különösen a közösségi közlekedéssel történő utazás során okoz gondot: nemzetközi viszonylatban nem vehető igénybe diákkedvezmény, Magyarországon pedig csak magyar diákigazolványt fogadnak el. A szlovák diákok egy külön kártya igénybe vételével ingyenesen utazhatnak a vonaton, de ilyen kártyát magyar diák nem kaphat.

A munkaügy/foglalkoztatás-politika területén a fizikai elérhetőség mellett gyakori nehézséget jelent a határon át ingázó munkavállalók esetében az adminisztratív ügyek intézése, így a munkában töltött évek ki- és átszámítása (különösen, ha mindkét államban keletkezett jogviszony), a segélyekre, támogatásokra való jogosultság kérdései (mennyi idő után jogosult és melyik országban), továbbá egyes képzettségek (így például a tanári diplomák) esetében az akkreditálási kötelezettség, illetve megszerzésének több hónapos időigénye. Ehhez kapcsolódó probléma, hogy a szakképzés területén az egyes szakmák követelményrendszerének, valamint magának a két ország szakképzési rendszerének az átjárhatósága csak korlátozottan működik, eltérő az egyes szakmák megnevezése, tartalma. A nevezett problémákat azonban nem minden esetben jogi akadályok okozzák. Az információhiány és a nemzeti rendszerek közötti összehangolatlanosság szintén jelentős korlátozó tényező.

Az oktatás területén további kellemetlenséget jelent az egyes igazolások, így a másik országban végzett szakmai gyakorlatok vagy a diákigazolványok kölcsönös elismerése; a Magyarországon újonnan bevezetett 50 órás közösségi szolgálatot a szlovákiai diákok egyelőre nem teljesíthetik odahaza.

A szereplők többsége problémásnak ítélte az egészségügy területét is. Itt, elsősorban az Ister-Granum térség tapasztalataira alapozva, a feltárt problémák egyrészt a határon átnyúló betegszállításhoz, másrészt pedig a külföldi állampolgárok magyarországi kórházi sürgősségi ellátásához kötődtek. Miközben a szlovákiai páciensek – amennyiben a Dôvera biztosítóval állnak szerződésben – igénybe vehetik az esztergomi kórház járó- és fekvőbeteg-ellátásait, sürgős esetben a mentő nem szállítja át őket a határ túloldaláról Esztergomba, noha ez van legközelebb Párkány térsége számára. Ugyancsak problémás, hogy a mentő Szobról sem szállíthatja Esztergomba a beteget (illetve fordítva sem) Szlovákián keresztül.

Hasonlóképpen a magyar tűzoltó sem intézkedhet szlovák területen (volt példa a sürgős, de korlátozott segítségnyújtásra egy párkányi lakástűznel).

Végül, de nem utolsósorban felmerültek jogi akadályok a helyi termékek, és kisebb nehézségek a határon átnyúló természetvédelmi együttműködések kapcsán, valamint a határon átnyúló projektek kettős közbeszerzési kötelezettségéhez kapcsolódóan. A szlovákiai helyi termékek magyarországi piacra jutása adminisztratív akadályokba ütközik: a helyi termelőnek be kell jelentkeznie áfa-alanynak, így versenyhátrányba kerül a magyarországi őstermelőkkel szemben. Emellett a magyar oldalon a szlováknál szigorúbb élelmiszer-biztonsági előírások betartása is nehézkes (hústermékeket emiatt nem értékesíthet a magyar oldalon a szlovákiai termelő). A helyzetet tovább színesíti, hogy a fenti szabályok alól a vásártartás esete kivételt jelent.

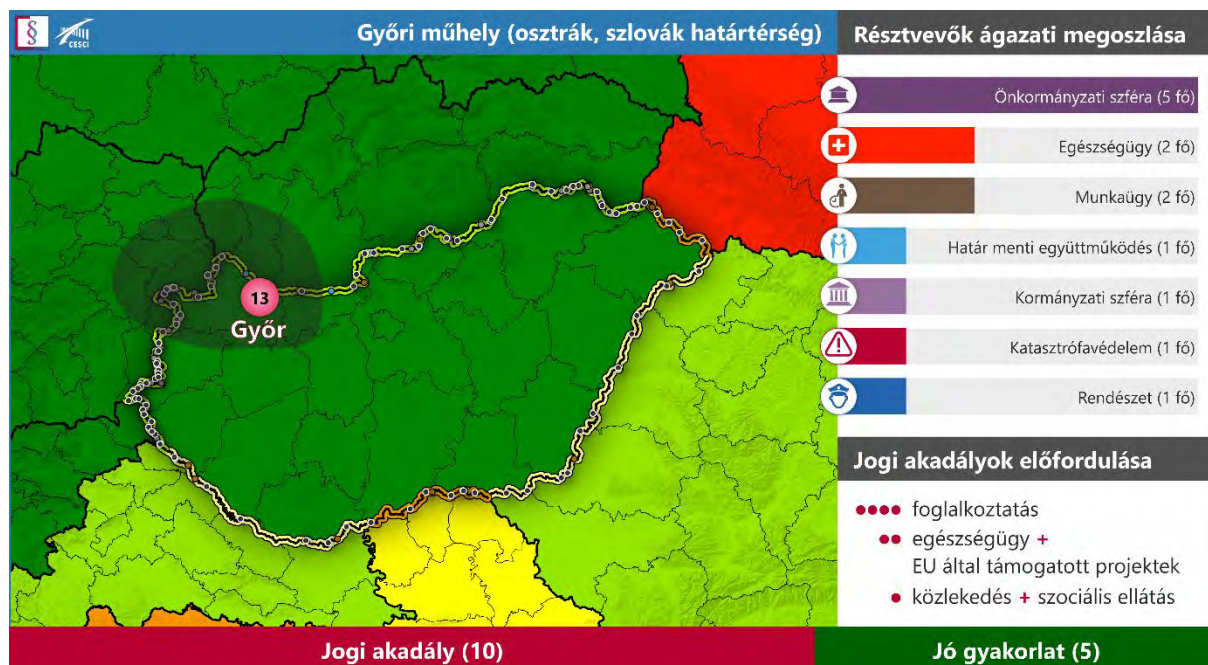
A természetvédelem esetében a két oldal szakhatóságainak mindennapi munkáját akadályozzák a munkaszervezési megkötöttségek (felsőbb jóváhagyás szükséges a szlovák oldalon minden nemzetközi mozgás esetében). (A 90-es években történt

kísérlet határon átnyúló nemzeti park létrehozására a térségben, de ezt a jogszabályok nem teszik lehetővé.)

A határon átnyúló projektek megvalósításakor a mindkét országban külön lefolytatott közbeszerzés szükségessége jelentősen megnöveli az egyes beruházások megvalósítási idejét, költségeit, illetve egyes esetekben meg is hiúsíthatja ezeket. Külön közbeszerzés szükséges még olyan egyértelműen közös projektek esetében is, mint amilyen a hídépítés. További problémát okoz, ha az egyik oldalon eredményes a közbeszerzés, miközben a másikon nem.

Kereskedelmi jellegű akadályként említették meg a résztvevők, hogy magyarországi telefon-előfizetéshez is lakcímkártya szükséges. A valószínűsíthetően a szolgáltatási díjak behajtása miatti rendelkezés Szlovákiában például nem létezik. A kötelező lakcímkártya más szolgáltatások igénybe vételét is akadályozni szokta.

Győri műhely (osztrák, szlovák határtérség)

A győri műhelybeszélgetésen viszonylag sok jogi akadály került szóba a munkaüghöz kapcsolódóan. E tekintetben ekvivalenciaproblémákat, az egyes végzettségek nehézkes elismertetését, az igazoló dokumentumok bürokratikus honosítását, valamint

az egyszerűsített foglalkoztatásra vonatkozó szabályozások országok közötti különbözőségét emelték ki a szereplők.

A legnagyobb akadály a munkaügy terén a szakképzettség megfeleltetése, elfogadtatása. Általánosságban igaz, hogy azokon a magyarországi munkahelyeken, ahol követelmény a megfelelő végzettség igazolása, nem elég az Europass okmány. Például a győri ipari parkban targoncavezetőből nagy a hiány, és Szlovákiából vannak is érdeklődők az állásokra. Azonban a Szlovákiában végzeteknek az ekvivalencia-központban kell minősíttetniük magukat. Ez mintegy 60-80 ezer forintba kerül, és több hónapig húzódik.

A közelmúltban megszületett az új OKJ-s jogszabály, amely egyszerre pozitív és negatív hatásokkal is szolgál. Az új szabályozás alapján hiába van akár 20 éves tapasztalata a munkavállalónak, újra kell vizsgáznia, hogy az EU-ban bárhol elfogadják az új, végzettséget igazoló dokumentumát. Azonban – és erre volt már példa – ha Ausztriában állították ki a szakképzési papírjait (ott végzett), azt a „régit”, tehát nem új rendszerben született iratot már nem fogadják el Magyarország területén.

További munkaügyi probléma, hogy az egyszerűsített foglalkoztatásra vonatkozó szabályok a határ két oldalán eltérőek. Így a magyar fél nem tudja alkalmazni az osztrák egyszerűsített foglalkoztatási szabályokat, hiába magyar állampolgárokról van szó, mivel Magyarországon eltérő fogalmat értenek alatta. Ez a probléma elsősorban az Ausztriába ingázó vagy ott idényjellegű, időszakos munkákat végző munkavállalók számára okoz gondot.

A munkaügyön kívül népszerű téma volt az egészségügy. A feltárt jogi akadályok egyrészt a határon átnyúló betegszállítással, másrészt a külföldi állampolgárok magyarországi kórházi kezelésének finanszírozásával voltak kapcsolatosak.

2011-ben az M15-ös autóúton gépjárműbaleset történt. Egészen az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szintjéig is eljutott a balesettel kapcsolatos jogi probléma. A győri és a mosonmagyaróvári kórházak befogadóképessége korlátozott volt. Végül 13 sérültet a baleset helyszínétől jóval messzebbi Tatabányára kellett szállítani. Hegyeshalom térségéből, a baleset helyszínéről mintegy 120 kilométert

kellett megtenni, mivel a sérülteket nem tudták a közelebbi Pozsonyba szállítani, a határ akadályozó szerepe miatt. Hasonló balesetre került sor a szlovákiai Medve és Csilizradvány között. A tömegbalesethez ekkor a közelebbi győri kórházat nem tudták igénybe venni.

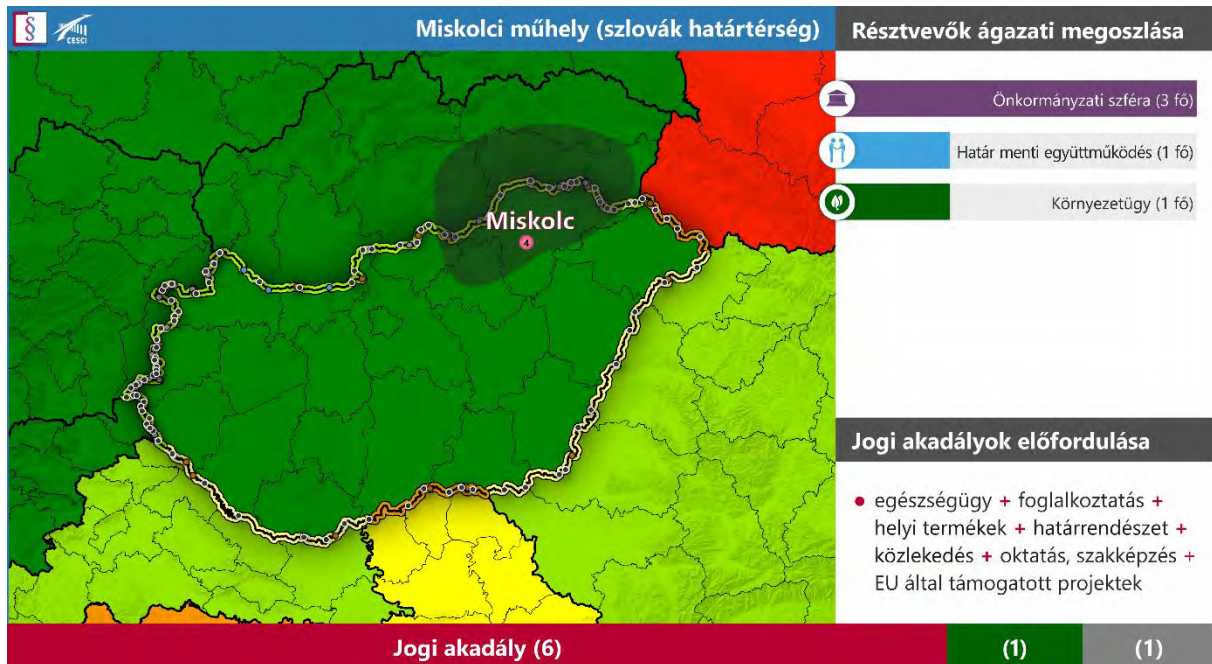
Osztrák viszonylatban kiegyensúlyozatlan a betegszállítás jogi környezete. Miközben az osztrák mentő gond nélkül átszállítja a betegeket Magyarországról, akár mentőhelikopterrel is, ez fordítva nem működik: a hegyeshalmi határnál szülő magyar nőt nem lehet átszállítani mentővel a határon Kismartonba vagy Bécsújhelyre. A közelebbi kórházak helyett Magyarországra, a műhelybeszélgetés térségében például Győrbe vagy Mosonmagyaróvárra kell vinni az anyukát. A magyar jog szerint a betegeket mindig a legközelebbi kórházba szükséges szállítani. Szintén a magyar jog szerint mindig magyar kórházba viszik a magyarországi sérülteket.

A betegfinanszírozás terén fontos kiemelni, hogy valójában jóval több szlovák állampolgár él Magyarországon, mint ami a hivatalos statisztikákból kiderül (lásd Pozsony határon átnyúló szuburbanizációja). A műhelyen résztvevők szerint a valós számuk több ezerrel magasabb lehet. Ennek oka, hogy sok szlovák az átköltözés után nem jelenti be magát Magyarországon, és „papíron” továbbra sem Magyarországon él. Ez azért is probléma, mert az OEP más országok állampolgárainak magyarországi kezelését nem téríti meg a győri Petz Aladár Oktató Kórház számára. (Gyakran akár 300-500 ezer forintos kezelési költségekről van szó.) A behajtás terén a kevés kivételek egyike az volt, amikor jelzalogot tettek az illető házára, mert neki legalább volt magyarországi ingatlana, miközben több százezer forinttal tartozott. Gondot okoz a különböző, munkaviszonyhoz, tartózkodáshoz kötődő ellátások biztosítása, a szociális és egyéb ellátáshoz kötődő jogviszony igazolása. A magyar munkavállalónak bizonyítania kell tudnia, hogy nem rendelkezik magyarországi lakcímmel, és életvitelszerűen Ausztria területén tartózkodik annak érdekében, hogy ellátást kapjon az osztrák államtól. Ez pedig még a magyar jogkövető állampolgárok számára sem egyértelmű.

Szóba kerültek a külföldiek magyarországi munkavállalásával, közalkalmazotti státuszba kerülésével kapcsolatos kérdések is. A közalkalmazotti jogszabály a foglalkoztatás terén jelentős előírásokat tartalmaz a külföldi állampolgárokkal szemben. Az egészségügyben történő foglalkoztatáshoz szükség van többek között a diploma honosítására, miközben több nyugat-európai országban elegendő egy szakvizsga letétele, és már el is helyezkedhet az illető. Magyarországon ehhez legalább fél év szükséges. A munkavállaló alkalmazásához szándéknnyilatkozatra van szükség az intézmény részéről. A leendő alkalmazottaknak el kell menniük a kormányhivatalhoz, ahol a szabályok szerint 30 nap alatt állítanak ki számukra magyar TAJ-kártyát. Szükség van továbbá még működési nyilvántartási számra, a kamarai tagság kérvényezésére stb. is az egészségügyi közalkalmazotti, orvosi státusz betöltése érdekében. A határrendészeti, rendőrségi területen két jó gyakorlat került bemutatásra; a közös kapcsolattartási szolgálati helyek, illetve ezekhez is kötődően a határon átnyúló bűnüldözés esetei.

Végül, de nem utolsósorban a felmerült akadályok között kell megemlíteni a közösségi közlekedésben a nemzetközinek minősülő határon átnyúló buszjáratok problematikáját, továbbá az önkormányzati nemzetközi EU-s projektek előfinanszírozásának megoldatlanságát. Előbbinél a problémát az jelenti, hogy nemzetközi járatként kell üzemeltetni a Győr–Nagygyőr járatot, ezért nem lehet azt belföldi utazásra használni, vagyis nem lehetséges ugyanazon országban leszállni, ahol az utas felszállt. Mivel a közbeeső településeken nem állhat meg a buszjárat, működtetése jelentős költségeket ró az üzemeltetőre.

Miskolci műhely (szlovák határtérség)

A miskolci műhelybeszélgetésen a problémák egy része a lokális termelés és a rövid ellátási láncok kialakítása területén jelentkezett. A határ menti településeken az állattartásban problémát jelent a szabályozásnak való megfelelés az állatok határon belül tartása tekintetében. Másrészt felmerült egy a helyi termékek önkormányzati intézmények (óvodák, iskolák, stb.) általi felvásárlását érintő közbeszerzési probléma, mely nem kizárólag határon átnyúló viszonylatban jelent problémát.

A gazdálkodás és a helyi termékek mellett fontos téma volt az egészségügy is. A határon átnyúló szabad betegáramlást – a sürgősségi ellátás kivételével – jogszabályi hiányosságok gátolják, a 2011/24/EU irányelv ellenére. A probléma áthidalása érdekében számos esetben akkut ellátásként dokumentálják a külföldi beteg kezelését. Ez teszi lehetővé, hogy a pozsonyi várandós hölgyek gyakran Csehországban, magasabb színvonalú ellátás mellett adnak életet gyermekeiknek. Emellett jó példaként került megemlítésre, hogy a szlovák-magyar Via Carpatia EGTC munkatársa bár Magyarországon rendelkezik bejelentett munkaviszonnyal, mindkét országban jogosult az egészségügyi szolgáltatásokra. A jó példa pontos jogi háttere a műhelyen nem tisztázódott. Az egészségügy terén, a betegellátás során alkalmazott informatikai

rendszerek határon átnyúló integrációja is több, elsősorban adatvédelmi akadályba ütközik.

A határon átnyúló oktatást és munkavállalást alapvetően hátráltatja a határon átnyúló közösségi közlekedés hiánya, melynek fejlesztését részben jogi/szabályozási természetű akadályok hátráltatják. Az önkormányzati szféra részéről elhangzott, hogy ukrán viszonylatban a határon túli munkavállalás jogi környezete nem egyértelmű, ezért gyakori a szürke vagy fekete foglalkoztatás. A vonatkozó szabályozás egyszerűsítésével, egyértelműsítésével a probléma megoldható lenne³.

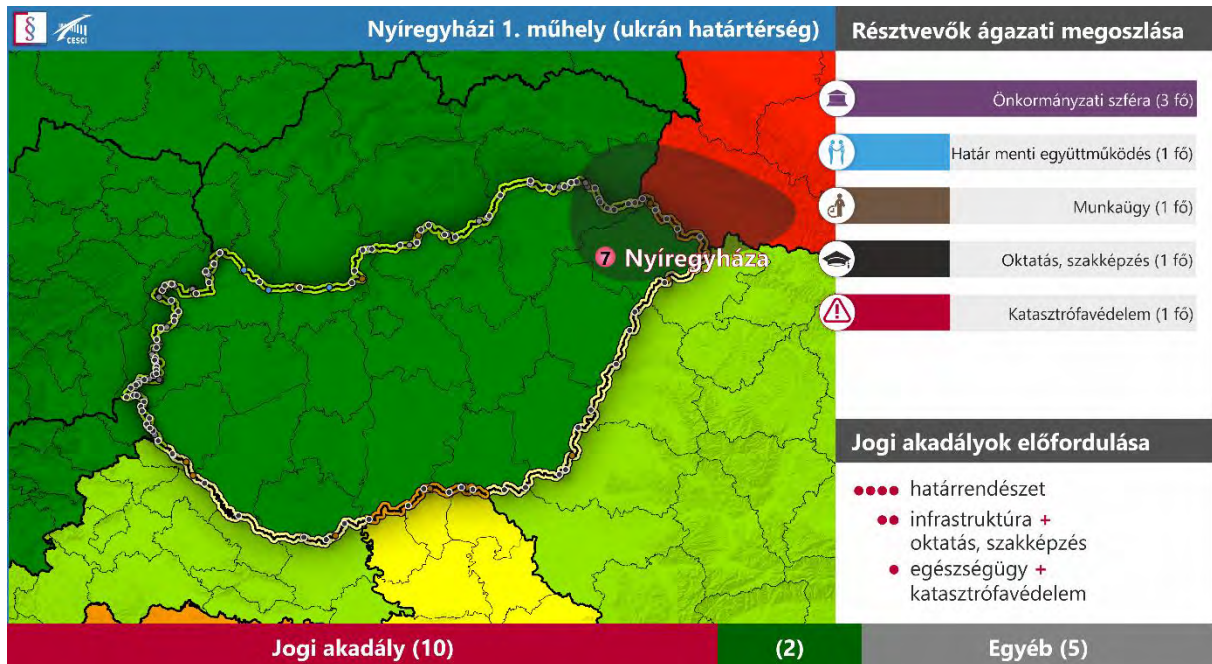
Az európai uniós források felhasználását nehezíti az a tény, hogy a külföldi óvodások, iskolások tandíj ellenében járhatnak magyarországi intézménybe. A tandíj az adott óvodánál, iskolánál bevételként jelentkezik, mely az óvoda- és iskolabővítési pályázatok során csökkenti a támogatás összegét. A hiányzó összeg előteremtése az intézményeknek komoly problémát okoz.

Jó példaként jelentkezett a vízügyi szervezetek hosszú távú, stratégiai partnersége, mely nemcsak a napi működésre (folyamatos kommunikáció, jelzőrendszerek közös használata), de a havária esetek kezelésére is kiterjed.

---

³ A nyíregyházi műhelybeszélgetésen ugyanakkor a kormányhivatal munkaügyi osztályának vezetője arról számolt be, hogy a munkaügy terén megfelelő a jogi szabályozás az Ukrajnából érkező munkavállalók tekintetében.

Nyíregyházi 1. műhely (ukrán határtérség)

Az ukrán-magyar határtérség mind együttműködési tapasztalatait, mind határátelési lehetőségeit tekintve jelentősen eltér az uniós tagországokkal közös határszakaszoktól. A formális együttműködések, kapcsolatok kevésbé előrehaladott állapotban vannak, a közös fejlesztési elképzelések pedig sok esetben még nem jutottak el a konkrét akadályok beazonosításáig.

Az ukrán-magyar határ viszonylatában a legjelentősebb jogi vonatkozású akadályok a határrendészet témakörében merültek fel. Az utóbbi időben a helyiek határátelési feltételei romlottak, a résztvevők elbeszélése szerint Záhonynál megszűnt a gyalogos átlépési lehetőség. Emiatt sokan arra kényszerülnek, hogy a határátkelőhöz közeledve stoppoljanak, és idegenek kocsijába ülve keljenek át a határon. A résztvevők szerint a szigorítás mögött az illegális dohánykereskedelem állhat. Mindezek miatt nem biztosított sem a napi ingázáshoz, sem a határon átnyúló együttműködésekhez szükséges kiszámítható határátelési gyakorlat. Az oktatásban éppen ezért a napi ingázásnál jóval jellemzőbb az, hogy a diákok kollégiumban laknak. Szintén határrendészeti akadályként merült fel, hogy a közös helyi rendezvényekre nem tudnak Magyarországra jönni a határon túli fellépők, résztvevők, mert körülményes a

vízumkiadás. Az érintettek szükségesnek tartanák az eseti-, és/vagy a csoportos vízum alkalmazásához szükséges jogi környezet feltárását.

A térség fejlesztési elképzelései között több olyan is felmerült, melynek jogi háttere áttekintést igényel, így például a közös ivó- és/vagy szennyvízhálózat kiépítésének lehetősége Záhony és Csap között, amely egyelőre még csak ötlet szintjén áll. Az ilyen jellegű fejlesztésekre azért is lenne szükség, mert az ukrán oldalon sokkal kezdetlegesebb szinten áll a környezettudatosság. Néhol közvetlenül a Tiszába engedik a szennyvizet.

Az oktatás és a képzés tématerületén problémaként merült fel, hogy csak az állandó magyarországi lakcímmel rendelkező diákok vehetik igénybe az ingyenes közoktatást a magyar oldalon. A probléma megoldásaként más határszakaszokhoz hasonlóan itt is elterjedt gyakorlat a magyarországi lakcím megszerzése.

A szakképzés területén komoly akadályt okoz a jelentősen eltérő jogi szabályozás és az egyes szakmák egymásnak nehezen megfeleltethető rendszere a két országban. Ezzel együtt folyamatosan növekszik a Magyarországon megvalósuló, határon átnyúló szakképzések jelentősége. Jellemzően a jobb lehetőségek miatt jönnek át az ukrainai magyar nemzetiségűek a magyar oldalra tanulni.

A szakmai oktatók mobilitása a szigorú jogi szabályozás miatt nem képzelhető el. Az általános tárgyak oktatóinál nem is merül fel az ukrán tanárok magyarországi munkavállalása, hiszen egyre kevesebb ilyen jellegű oktatóra van szükség a magyar szakképzésen belül is.

A munkaügy tekintetében arról számoltak be a műhely résztvevői, hogy a határ túlsó oldaláról érkező munkavállalók foglalkoztatása megfelelően szabályozott. A feketén foglalkoztatást rendszeresen ellenőrzik a térségben, tetten érés esetén jelentős bírság jár, ennek következtében a hatóságok azt tapasztalják, hogy ez egyre kevésbé jellemző⁴.

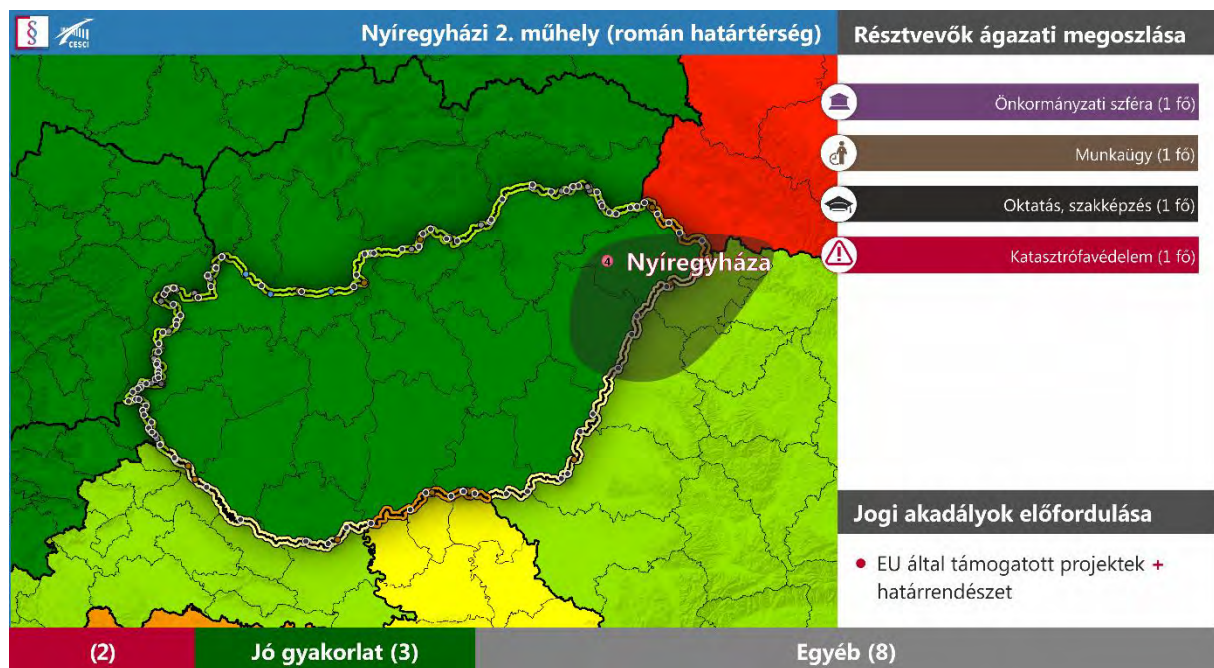
⁴ Ezzel szemben a miskolci műhelyen a térségből érkező, az önkormányzati szférát képviselő résztvevő arról számolt be, hogy továbbra is gyakori az Ukrajnából érkezők szürke vagy fekete foglalkoztatása.

Az egészségügy területéről a többi határszakaszhoz hasonló jogi akadályról számoltak be a résztvevők, miszerint a mentő nem mehet át a határon. Egy alkalommal éppen a határon lett rosszul egy magyar állampolgár, de érte sem mehetett már át a magyar mentő, így Csapra vitték kórházba.

Ugyanakkor sokan járnak át az ukrán oldalról a jobb minőségű magyar egészségügyi ellátás érdekében (általában kettős állampolgárok, akik magyar lakcímmel is rendelkeznek). Emellett többen járnak át Magyarországra szülni is. Ilyenkor a magyar hatóság rendezi a baba papírjait.

A katasztrófavédelem terén viszonylag gyengék a határon átnyúló kapcsolatok, emellett pedig mind a két országban magasabb szintű egyeztetések szükségesek az együttműködésekhez, illetve magához az operatív közös munkához is.

Nyíregyházi 2. műhely (román határtérség)

A műhelybeszélgetés résztvevői arról számoltak be, hogy a szigorúbb határellenőrzés miatt a napi ingázás nehezebb lett az elmúlt időszakban, ezért szükségesnek tartják a helyi ingázók átjárásának egyszerűsítését, például egy külön sáv megnyitásával. Szintén a határrendészet témaköréhez kapcsolódó problémaként jelentkezik a

tehergépjárművek román oldali, egyoldalú fokozott ellenőrzése, ami jelentős forgalmi dugókat okoz a térségben.

A katasztrófavédelem terén már ma is létezik együttműködés a román és a magyar kollégák között, habár a határon átnyúló együttműködésekhez mind a két országban magasabb szintű egyeztetések szükségesek. Sürgős veszélyelhárítási esetekben a két ország alakulatai szabályozott gyakorlat szerint átmehetnek a határon. Ennek érdekében időről időre tartanak közös gyakorlatokat is.

Biharkeresztes térségében az előző EU-s költségvetési ciklusban közös magyar-román sürgősségi egészségügyi központ létrehozására pályáztak, de nem nyert támogatást a pályázat. A közös központ megteremtésének jogi feltételei feltárást igényelnek.

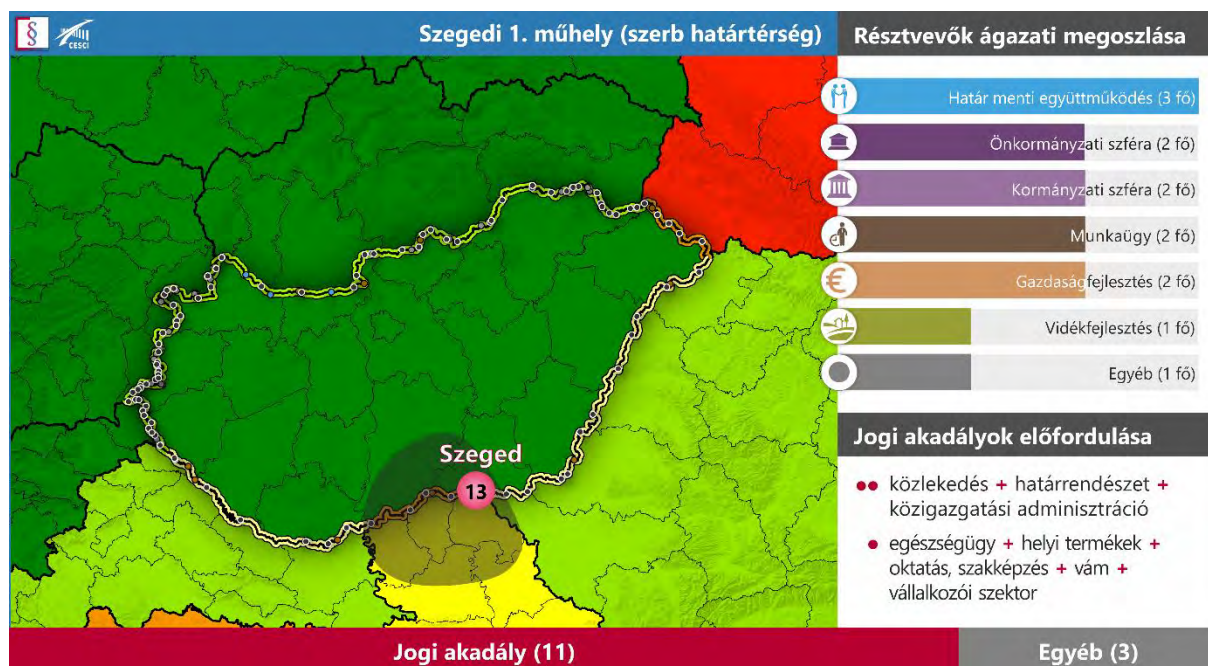
A műhelybeszélgetés résztvevői egyetértettek abban, hogy a határon átnyúló programból finanszírozott közös projekteknel, pályázatoknál egységes elszámolási rendszerre lenne szükség.

A térség fejlesztési elképzelései között szerepel egy ún. Vásárszövetség felállítása, melyről 2016 februárjában írt alá szándéknyilatkozatot öt Bihar és tíz Hajdú-Bihar megyei település, illetve Hajdú-Bihar Megye képviselője. A Vásárszövetség „célja az egyedi, kiváló minőségű, Hajdú-Bihar és Bihari vidéki gazdálkodásból származó élelmiszerek, termékek, a hagyományos népi kultúra, mesterségek, kézművesség elemeinek felkutatása, katasztrének létrehozása, széles közönség elé tárása, értékesítési lehetőség biztosítása.” A műhelybeszélgetésen résztvevő, és a szándéknyilatkozatot maga is aláíró polgármester véleménye szerint, a Vásárszövetség keretében megvalósuló értékesítési lehetőségekhez kapcsolódó jogi környezet feltárása még szükséges, az akadályok még nem teljesen ismertek az együttműködő felek számára.

Nagyvárad és Biharkeresztes között 2015 szeptembere óta újra rendszeres autóbuszjárat üzemel. Hétköznapokon három járat, a hétvégi napokon pedig hat járat közlekedik a két város között, kilenc megállóval. A járat finanszírozásából egy romániai hipermarket is részt vállal. A hipermarket egyrészt abban bízik, hogy a járattal

vásárlókat nyer a vasárnapi nyitva tartásnak, valamint az alacsonyabb általános forgalmi adónak köszönhetően. Emellett azonban a busz lehetőséget teremt az ingázásra is annak a mintegy 700 Bihar megyeinek is, akik Biharkeresztesen vásároltak házat, de Nagyváradon dolgoznak, vagy oda járatják gyermekeiket iskolába.⁵

Szegedi 1. műhely (szerb határtérség)

A szerb-magyar határ esetében alapvető problémát jelent a nehézkes határátkelés, amely az átkelőhelyek csekély száma és a várakozási idő révén jelentős akadályt képez a napi szintű kapcsolatokat, így az ingázás számára. A határátlépést a határon átnyúló közösségi közlekedés fejletlensége, valamint a határátkelők gyenge infrastrukturális felszereltsége is akadályozza. E tekintetben a migránsválság további visszafejlődést eredményezett, a drótakadály megjelenésén túl további probléma, hogy megszűnt a Szeged-Szabadka vasúti kapcsolat is, bár közvetlen kapcsolat már jó ideje nem létezett: a szerb vasutak új szerelvényei sem rendelkeztek a magyarországi engedéllyel.

Az egyes okmányok, hatósági igazolások kölcsönös elfogadása ugyancsak problémás, s ez nemcsak a határon átnyúló kereskedelmet, hanem a turizmust is akadályozza. A

⁵ Újraindulnak szombattól a Nagyvárad-Biharkeresztes buszjáratok.

URL: <http://itthon.transindex.ro/?hir=40544>. Utolsó letöltés: 2016. március 23.

vállalkozói kapcsolatokat a potenciális érdekeltek alulinformáltsága korlátozza, bár az utóbbi időben e téren történt előrelépés. A munkaügyi és oktatási rendszerek átjárhatósága problémás, ugyanakkor az esetek többségében megoldott; a napi szintű ingázás azonban a fent említett átkelési nehézségek miatt kevésbé jellemző, inkább a tartós átköltözés terjedt el.

Konkrét adminisztratív akadályként sikerült beazonosítani, hogy az áruk ideiglenes átszállítását segítő ATA-kártyák érvényességi idejét a szerb fél korlátozhatja, ami a nagyobb jelentőségű vagy tartósabb szerbiai megjelenését nehezíti a magyar oldali vállalkozások számára. A szerb oldalon érvényben lévő vámszabályok rendkívül szigorúak: ha a magyar oldali partner egy projekt keretében ingyenes kiadványokat jelentet meg, és azokat szeretné a szerb oldalon is terjeszteni, el kell vámoltatnia. Ugyanez érvényes akár az egyszeri rendezvényhez szükséges eszközök (pl. tolmácsfülkék) átszállítására is.

A mezőgazdasági jellegű határtérségben kizárólag a röszkei határátkelő alkalmas növények és állatok átszállítására. Tompán csak részben adottak a feltételek. Az előbbi átkelőn azonban mindig nagy a forgalom, és az állatszállító járműveknek az egyetlen kamionsávon kell áthaladniuk, illetve – elviekben – a határon átlépő lovastúrák is csak itt léphetnék át a határt. Megoldást jelenthet egy újabb sáv megnyitása vagy más határátkelő fejlesztése a megfelelő technikai és humán kapacitásokkal.

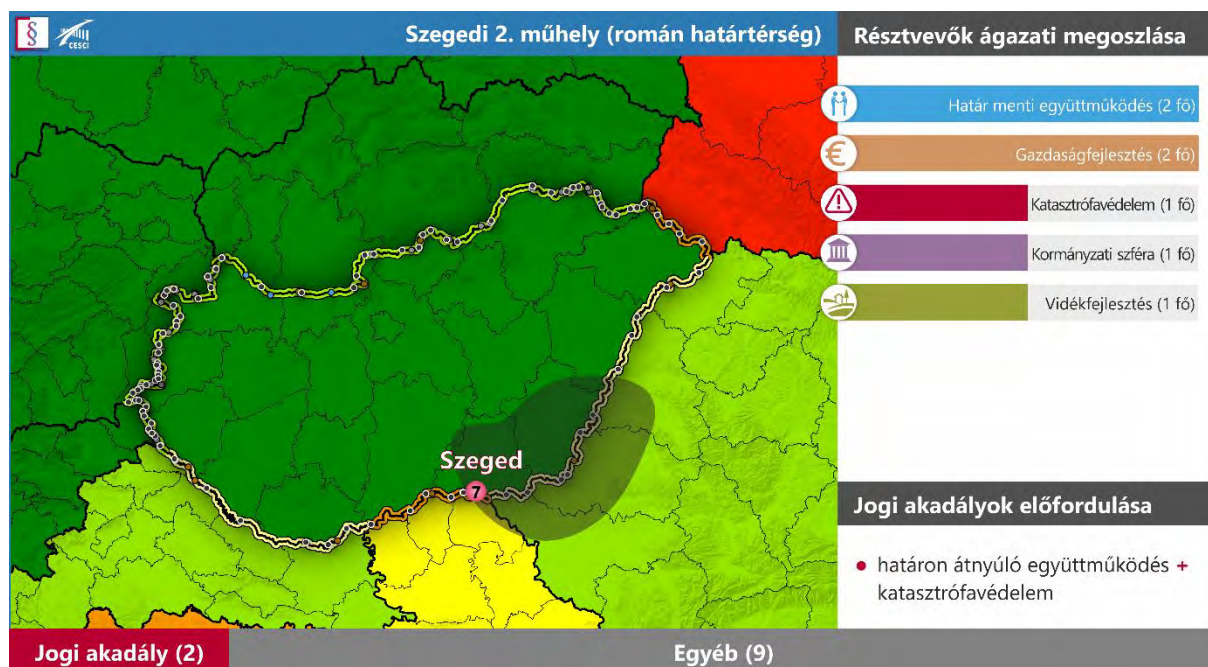
Elhangzott a más műhelyekről is ismert probléma az egészségügyi szolgáltatások igénybe vételének akadályáról. Itt a képet tovább árnyalja a magyar állampolgársággal is rendelkező túloldali lakosok magas száma. Az állampolgárság birtokában sokan jelennek meg Magyarországon munkavégzési, tanulási céllal, de sokszor nincs magyar oldali betegbiztosításuk, vagy éppen mindkét országban fizetnek, mivel a két ország társadalombiztosítási adatbázisának összehangolatlansága erre lehetőséget teremt. Szintén probléma, hogy a szerb jogosítványt Magyarországon nem ismerik el, ami egyes szakmákban akadályozza az elhelyezkedést az amúgy magyar állampolgárok számára.

Mint a szlovák határ mentén, itt is felmerült a határon túli magyar fiatalok továbbtanulásánál problémát jelentő érettségi-beszámítás. A másik oldalról viszont a szerb nyelven végzett tanulmányokat felsőfokú nyelvvizsgaként ismeri el a magyar felvételi rendszer, ami a magyarországi diákok szempontjából hátrányos.

A jelenlévők felhívták a figyelmet a nevek átírásából eredő problémára is: amikor valaki magyarországi okmányokat kap, akkor a nevét a magyar szabályok szerint átírják, és ez már okozott problémát a születési hely szerinti országban örökléskor.

Szegedi 2. műhely (román határtérség)

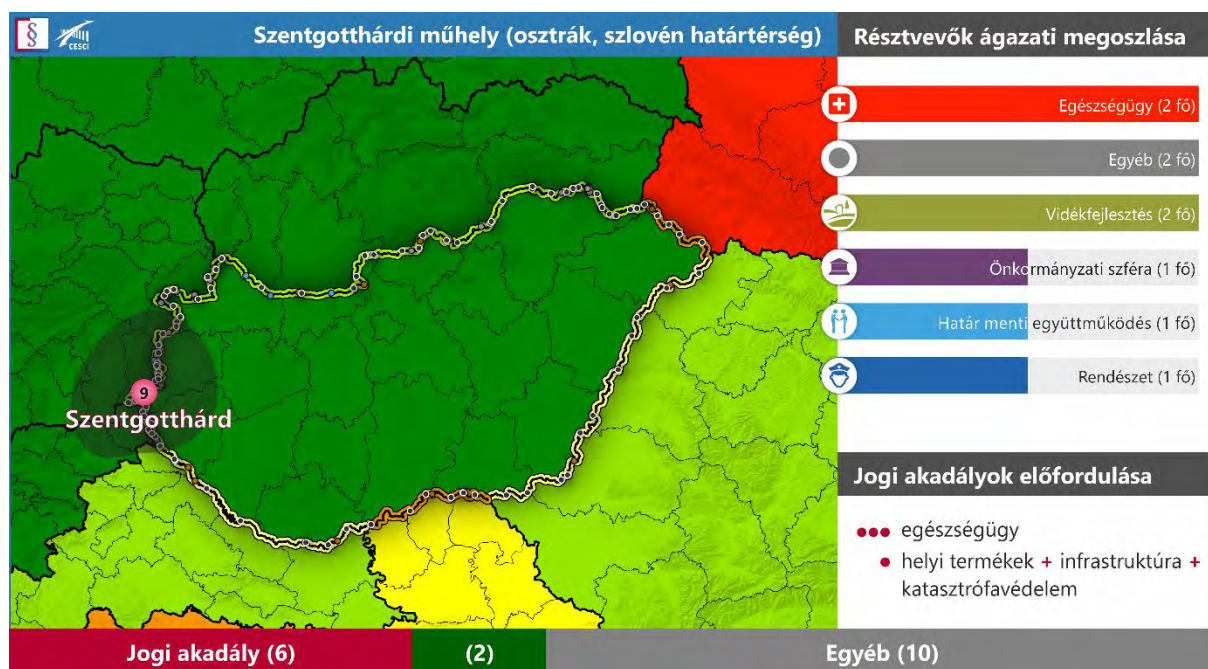
A román-magyar határ mentén az átkelés a két ország uniós csatlakozása óta jelentősen leegyszerűsödött, ugyanakkor a határátkelés fizikai infrastruktúrája még mindig meglehetősen elmaradott (ritkák a határátkelők), akárcsak a határon átnyúló közösségi közlekedés. A határon átnyúló intézményesült együttműködések funkcionalitását számos adminisztratív akadály nehezíti, elsősorban a román oldalon, a határon átnyúló állami finanszírozású egészségügyi ellátás pedig a finanszírozási kérdések miatt elutasító román és szerb állami egészségbiztosítók együttműködésének hiánya miatt nem jött létre, noha a DKMT-nek volt ilyen irányú kezdeményezése (regionális betegebiztosítási kártya). További problémát jelent, hogy az egészségügyi

ellátás színvonalában mutatkozó különbségek miatt román betegek nagy számban veszik igénybe a magyar oldali prémium szolgáltatásokat (pl. szüléskor különszoba), amelyet finanszírozási okok miatt a kórházak is elősegítenek, ez ugyanakkor a magyarországi páciensek számára esetenként ellátási színvonalbeli hátrányt okoz.

A határon átnyúló vállalkozói aktivitás a szereplők információhiánya miatt kevésbé jellemző, bár voltak jó példák ilyen irányú segítségnyújtásra. A megyei katasztrófavédelmi szervek között szabályozott keretek között példás együttműködés zajlik, ugyanakkor az egyetemek között – elsősorban a problémás fizikai összeköttetés miatt – a kapcsolatok elmaradnak a lehetőségektől.

Az EGTC képviselője számolt be bankszámla-vezetési anomáliákról a román oldalon, melynek értelmében a magyar oldalon bejegyzett európai területi társulás Romániában nem nyithat bankszámlát; elhangzott továbbá az is, hogy a legális munkaerő-mobilitás kevésbé jellemző, inkább idénymunkára érkeznek be nem jelentett munkavállalók.

Szentgotthárdi műhely (osztrák, szlovén határtérség)

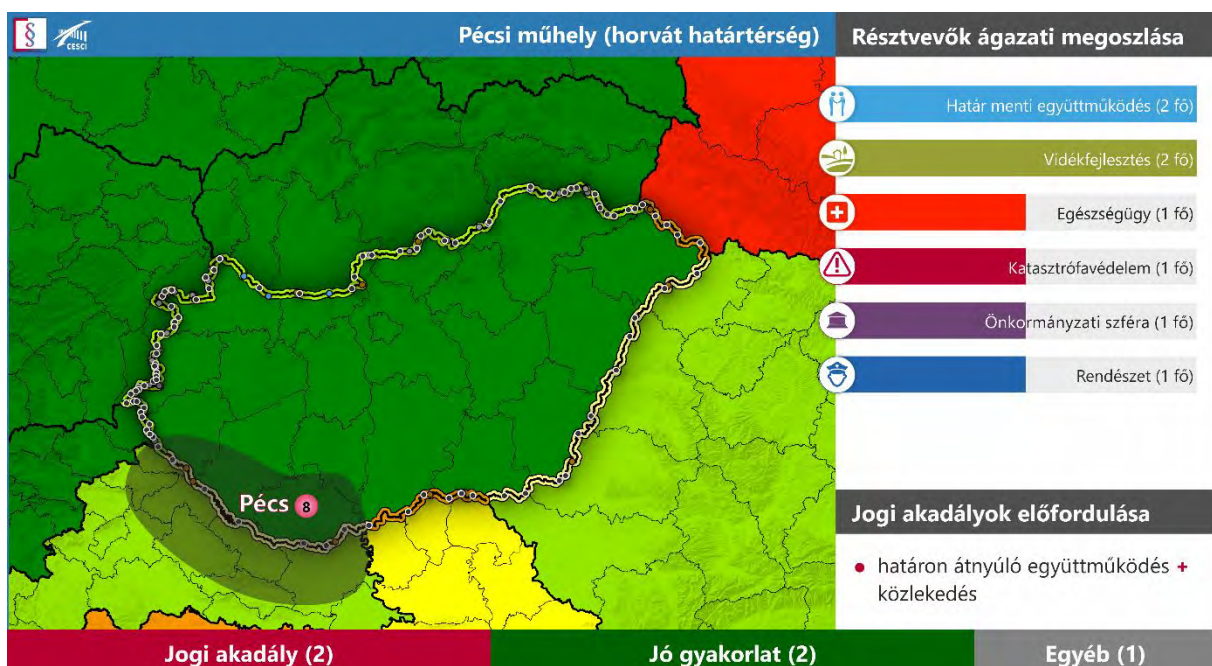
A műhelybeszélgetés során elhangzott legjelentősebb jogi akadályról az Országos Mentőszolgálat képviselői számoltak be. A határon átnyúló szakmai kapcsolatok a közös képzések és a mentési gyakorlatok terén jól működnek, azonban a napi, operatív

munka során már több jogi akadály is felmerül. Az érintett szervezetek több fórumon is beszéltek a konkrét együttműködések akadályairól, de megoldást még nem találtak. A beszélgetésen elhangzott, hogy amíg a magyar mentők nem tudják beteggel átlépni a határt, addig az osztrák kollégák sokszor a magyar hatóságok értesítése nélkül jönnek át a határon intézkedni. A jelenlegi megoldás alapján a magyar mentő elviszi a határhoz a beteget, ahol az osztrák fél átveszi. Ennél azonban humánusabb és logikusabb lenne, ha a magyar mentő az osztrák kórházig is eljuthatna.

A műhely résztvevői szerint jogi akadályai vannak annak is, hogy a térségben a szomszédos országok közszolgáltatói a nagy havazások idején segíteni tudják egymást. A túloldali speciális járművek jogi akadályok miatt nem jöhetnek, illetve adott esetben mehetnek át a határon a fizikai akadályok közös leküzdése érdekében. A résztvevők arról számoltak be, hogy az érintett intézmények szívesen együttműködnének az ilyen esetekben.

A rendőrség képviselője az érintett szomszédos országokkal meglévő jó kapcsolatokról, és sikeres együttműködésükről tudott beszámolni, ami a napi, operatív együttműködésekre is kiterjed.

Pécsi műhely (horvát határtérség)

A mindennapi életet nehezítő problémaként merült fel a pécsi műhelybeszélgetésen a határ túloldalán tanuló diákok mindennapi utaztatásának megszervezése. A határon átkelő iskolabuszok üzemeltetése a szabályozási környezet miatt nehézkes, az erre irányuló kezdeményezések ezidáig sikertelenek voltak. A műhely egyik résztvevője kifejtette, hogy 2013. július 1-től, a schengeni határra vonatkozó szabályozás értelmében, gyermekkorúak határon átnyúló utaztatása szervezett keretek között, kíséreléssel, a szülők előzetes engedélye mellett lehetséges.

A napi szintű foglalkoztatási célú ingázás nem jellemző a térségben, inkább szezonális munkaerő migrációról beszélhetünk, mely spontán módon szerveződik, és nem ütközik akadályokba. A munkások utazását magán busztársaságok bevonásával oldják meg.

Jó példaként jelentkezett a rendvédelmi és katasztrófavédelmi szervek folyamatos együttműködése, melyet a két ország közötti bilaterális egyezmény is elősegít. A rendőrség esetében ez közös szolgálatteljesítés (egy magyar és egy horvát járőr), míg a katasztrófavédelemnél rendszeres közös szimulációs gyakorlatok formájában valósul meg.

A mentőszolgálat képviselője elmondta, hogy magyar mentőautó kizárólag előre tervezett – nem sürgősségi – esetben mehet át a határon. Mivel a térség kórházakkal, egészségügyi intézményekkel megfelelően ellátott, határon átnyúló sürgősségi betegszállításra nem mutatkozik igény (kivéve néhány extrém esetet, amikor balesetek sérültjeit kell hazaszállítani, de az a biztosítótársaságok szervezésében történik).

A kereskedelmi és iparkamara (és az Enterprise Europe Network helyi szervezete) szintén jó határon átnyúló kapcsolatot ápol, azonban a mindennapi tevékenységet nehezítő információs aszimmetriával kell megküzdenie. Gyakori jelenség, hogy magyar vállalkozók kérnek tájékoztatást vállalkozás indításáról a horvát tengerparton, azonban ezek az információk magyar nyelven a kamara számára sem elérhetők. A Regionális Fejlesztési Ügynökség a szomszédos horvát régióval közös regionális képviseletet működtetett Brüsszelben, amely a lehetőségek mellett bizonyos korlátokat hordozott magában, például az országoként eltérő képviseleti kompetenciák miatt.

3. Akadályleltár

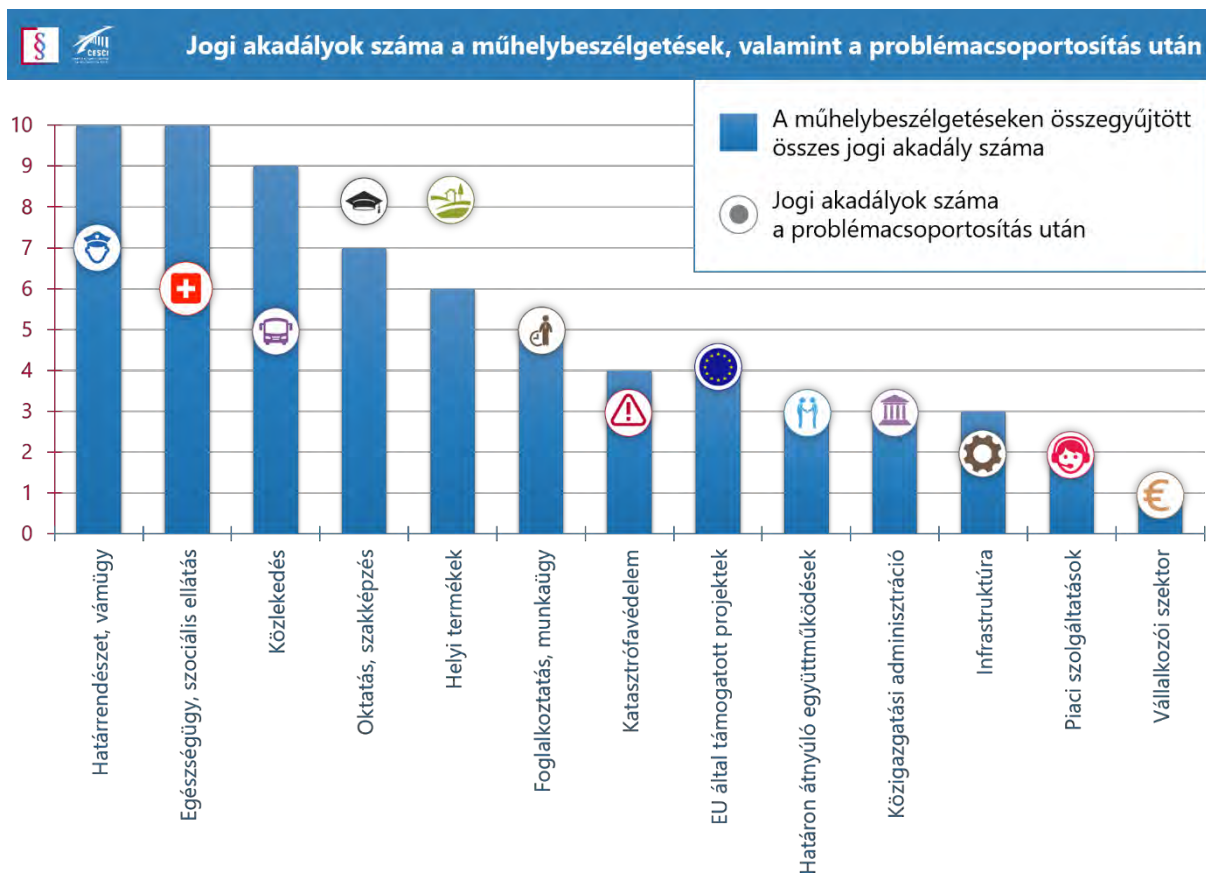
Az alábbi akadályleltárban ágazatonként összesítettük, hogy a műhelybeszélgetéseken milyen jogi akadályok kerültek a felszínre a határon átnyúló tevékenységek tekintetében. Az egyes akadályok leírása után szögletes zárójelben tüntetjük fel, hogy az adott akadály mely műhelybeszélgetéseken került elő. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az adott probléma csak a nevesített határtérségben jelentene akadályt.

A felsorolt jogi akadályok legtöbbször a hazai szabályozási környezet módosítását igénylik, azonban néhány esetben a szomszédos ország jogszabályai okozzák az akadályt, illetve egyes esetekben uniós szintű szabályozásra lenne szükség. Ennek meghatározása a projekt következő szakaszának (Jogszabályok vizsgálata) lesz a feladata.

Elképzeltető, hogy a műhely beszélgetéseken elhangzott jogi jellegű problémák egy része a valóságban megfelelő jogi környezettel bír, azonban információhiány miatt az érintettek erről nem tudnak. Éppen ezért az alábbi leltárban szerepel az összes elhangzott jogi probléma, hogy annak a háttere a projekt következő szakaszaiban (Ágazati interjúk, Jogszabályok vizsgálata) tisztázásra kerüljön a résztvevők számára is.

Az akadályleltár összeállítása előtt a műhelybeszélgetéseken elhangzott jogi akadályokat ágazatonként összesítettük, és az azonos jogi vonatkozással rendelkező eseteket összevontuk. Az alábbi ábra azt mutatja, hogy a műhelybeszélgetéseken begyűjtött nyers információkból a problémák csoportosítása után hány önálló jogi akadályt sikerült azonosítanunk.

A műhelybeszélgetéseken elhangzott nem jogi jellegű problémákat, akadályokat az ezt követő fejezet ismerteti.

Oktatás, szakképzés

- **A határon túli diákokra nincs állami támogatás**, ezért térítési díjat és tandíjat kell fizetniük. Több helyen emiatt a határon túli diákoknak magyar lakcímet intéznek. [Esztergom, Miskolc, Nyíregyháza]
- **A határon túli tanulóktól beszedett tandíjak bevételként jelentkeznek**, amit a pályázati támogatás(ok) összegéből le kell vonni. [Miskolc]
- **Nehézkes a határon túl szerzett érettségi beszámítása.** A szlovák határtérségben a folyton változó beszámítási módszer jelentkezt problémaként, a szerb határtérségben pedig az, hogy felsőoktatási felvételizés esetén Magyarországon újra kell érettségizniük az ide jelentkező diákoknak. Ugyanakkor a határon túli diákok államnyelvi tudását felsőfokú nyelvizsgaként

ismeri el a magyar rendszer, ami a hazai diákok számára jelent hátrányt.
[Esztergom, Szeged RS]

- A magyar **érettségihez szükséges önkéntes-tevékenységet jó lenne, ha határon túli szervezetnél is teljesíteni lehetne.** [Esztergom]
- **Eltérő a szakképzési szabályozás** a határ két oldalán, teljesen más pl. az OKJ-s képzések elnevezése. Emiatt a szakmai oktatók mobilitása is akadályokba ütközik. [Esztergom, Nyíregyháza]
- **A bizonyítványok és oklevelek elismerése problémás.** A nem rég megszületett új OKJ-s jogszabály alapján hiába van akár 20 éves tapasztalata a munkavállalónak, újra kell vizsgáznia, hogy új, az EU-ban bárhol elfogadott igazoló dokumentuma legyen a végzettségéről. A Szlovákiában megszerezett végzettséget a magyar ekvivalencia-központban, magas díjtétel mellett kell elfogadtatni. [Győr]
- **A felsőoktatásban végzett pedagógusok diplomáját akkreditáltatni kell.** [Esztergom]
- **Eltérő a diákigazolványok elfogadottsága** a szlovák határ túloldalán. [Esztergom]

Határrendészet, vámügy

- A **megnövekedett idejű határátlépés** miatt ellehetetlenült a határon átnyúló ingázás, mind a munkavállalás, mind az oktatás terén. [Nyíregyháza UA, Nyíregyháza RO, Szeged RS]
- **Záhonyán megszűnt a gyalogos határátlépés,** ezért sokan kénytelenek a határnál stoppolni annak érdekében, hogy valaki átvigye őket a határon. [Nyíregyháza UA]
- **Az ukrán magyar határtérségben a határon átnyúló közösségi, kulturális együttműködésekben problémát okoz a vízumkényszer.** Előfordul, hogy a kulturális rendezvények fellépői nem tudnak teljes létszámban átjönni a határon. [Nyíregyháza UA]

- **A határon nem lehet lőfegyvert átvinni.** A DINPI börzsönyi kollégáinak hiába lenne egyszerűbb a határon át megközelíteni a szintén magyar területen található lőteret lőgyakorlat céljából, a határátlépés szabályai nem adnak erre lehetőséget. [Esztergom]
- **Az állatok határon történő átvitele, átlépése bizonyos határátkelőkre korlátozott,** ami például a határon átnyúló lovasturizmus szempontjából igen problémás. [Szeged RS]
- A mezőgazdasági térségekben gyakran problémát okoz **a legelő állatok országhatáron belül tartása.** Ilyenkor célszerű volna lehetőséget biztosítani a túloldali legelők használatára is. [Miskolc]
- **Szerbia vámszabályozása túl szigorú,** ami sok esetben a határon átnyúló együttműködések is nehezíti. Ha a magyar oldali partner egy projekt keretében ingyenes kiadványokat jelentet meg, és azokat szeretné a szerb oldalon is terjeszteni, el kell vámoltatnia. Ugyanez érvényes az egyszeri rendezvényhez szükséges tolmácsfülkék átszállítására is. [Szeged RS]

Helyi termékek

- **Eltérő szabályozás a helyi termékek tekintetében.** [Szentgotthárd]
- A magyar szabályozás megszabja, hogy **a termelés helyétől számított mekkora távolságban árusítható az adott termék helyi termékként.** [Esztergom, Szentgotthárd]
- **Az élelmiszer-biztonsági előírások nincsenek összhangban:** a magyarok nem fogadják el a szlovák tanúsítványt. [Esztergom]
- A **magyar oldalra érkező árusnak be kell jelentkeznie áfa-alanynak,** ami a magyar termelőhöz képest megemeli az árait. [Esztergom]
- Nem lehet határon átnyúló helyi termelői piacot létesíteni. Ha a túloldali árusok is szeretnének megjelenni az adott település piacán, akkor **nemzetközi vásárt kell rendezni.** [Esztergom]

- **A szerb határon több terméktípust is** - így például sok, a helyi termékek csoportjába sorolható tételt is – mérettől függetlenül **csak speditőr hozhat át, ez az őstermelők megjelenését lehetetlenné teszi.** [Szeged RS]
- A **közbeszerzési jogszabályok akadályozzák a helyi termékek átvételét** az önkormányzati szociális intézmények alapanyagigényének ellátására, függetlenül az őstermelő nemzetiségétől. [Miskolc]
- **Nincsen uniós szintű szabályozás a védjegyek tekintetében.** Egy határon átnyúló térség védjegyét például mind a két országban külön-külön be kell jegyeztetni. [Esztergom]

Egészségügy, szociális ellátás

- **A mentőszolgálat autói sürgős esetben nem léphetik át a határt,** abban az esetben sem, ha a határon túli kórház, ellátó intézmény közelebb van. A szomszédos országok tekintetében ez kölcsönösen igaz, kivéve Ausztriát. Az osztrák mentők tájékoztatás nélkül átjönnek az osztrák betegekért. [Esztergom, Győr, Nyíregyháza UA, Szentgotthárd]
- Az egészségügyi **informatikai rendszerek határon átnyúló integrációja** nem lehetséges, de ennek többnyire adatvédelmi akadályai vannak. [Miskolc]
- **A határon átnyúló betegmozgás nem lehetséges, az országonként eltérő egészségügyi biztosítási rendszer** miatt. Sürgősségi esetben működik a biztosítók közötti elszámolási rendszer. A Via Carpatia ETT egyik munkatársánál viszont volt már példa az ellenkezőjére. [Győr, Miskolc]
- Elviekben nem lehet egyszerre több országban **társadalombiztosítási járulékot** fizetni, ugyanakkor (leginkább információhiány miatt) mégis sokan ezt teszik, ami problémát okoz, hiszen a két ország társadalombiztosítási adatbázisa nincs összehangolva [Szeged RS]
- A határon túl tartózkodó, munkaviszonnyal rendelkezők esetében problémás a különböző **ellátásokra való jogosultság igazolása.** [Győr AT].

- Külföldön a vállalkozó ugyan befizeti a **járulékot**, de itthon nem mindig ismerhető el (a jogviszonyt nem automatikusan ismerik el). [Esztergom]

Közlekedés

- **Nemzetközi járatnak számítanak a határon átmenő buszjáratok.** Ez több határszakaszon probléma, mert nehezíti az ingázást, és problémát okoz a díjszabásnál. A nemzetközi járatot belföldi utazásra nem lehet használni, csak az induló és a célállomáson állhat meg. Az is előfordul, hogy eltérőek a feltételek a határ két oldalán. Szlovákiában például ezekkel a járatokkal szemben nem olyan szigorúak az előírások, mint a magyar oldalon, ennek következtében jellemzően versenyhátrányban vannak a magyar közlekedési vállalatok. [Esztergom, Győr, Miskolc, Szeged RS]
- **Diákigazolványok elfogadása a közösségi közlekedésben eltérő,** nem egységes, és emiatt a diákok nem tudják ugyanazokat a kedvezményeket igénybe venni a határ túloldalán. [Esztergom]
- **A kiskorú iskolások nem mehetnek át kísérő hiányában a határon.** [Pécs]
- Magyar állampolgárnak Magyarországon **külföldi rendszámú autót nem lehet vezetni.** [Esztergom]
- **A szerb jogosítványt Magyarországon nem ismerik el,** ami egyes szakmákban akadályozza az elhelyezkedést. [Szeged RS]

Foglalkoztatás, munkaügy

- **Az egészségügyben különösen nehézkes egy külföldi állampolgár számára magyarországi kórházban közalkalmazotti státuszt szerezni, betölteni.** A közalkalmazotti jogszabály a foglalkoztatás terén jelentős előírásokat támaszt a külföldi állampolgárokkal szemben. [Győr]
- Hosszadalmas a foglalkoztatás előtti bürokratikus akadályok leküzdése. A **foglalkoztatáshoz szükség van többek között** magyar TAJ kártyára, de ide tartozik a diploma honosítása is. [Győr]

- A szakképzés mellett a foglalkoztatás területén is problémát okoz a **bizonyítványok és oklevelek nehézkes elismerése**. A Szlovákiában megszerezett végzettséget a magyar ekvivalencia-központban, magas díjtétel mellett kell elfogadtatni. [Győr]
- Jelentős **fogalomhasználati eltérések vannak az egyszerűsített foglalkoztatás jogi szabályozásában**. Az egyszerűsített foglalkoztatásra vonatkozó ausztriai szabályokat nem tudják alkalmazni a magyar egészségügyi és szociális ellátórendszer szereplői, mert a vonatkozó magyar szabályozás nem egyezik meg az osztrákkal. Sok Ausztriában munkát vállaló magyar dolgozó nem tudja, hogy Magyarország más szabályozást alkalmaz, és a hazai rendszer máshogy fogja kezelni az egyszerűsített foglalkoztatás keretében, Ausztriában szerzett munkavállalói jogviszonyukat. [Győr]
- Az ukrán állampolgárok magyarországi foglalkoztatásának jogi környezete nem teljesen tisztázott, így továbbra is jellemző a **határon átnyúló fekete/szürke foglalkoztatás**.⁶ [Miskolc].

Határon átnyúló együttműködések

- A **szlovák kormánytisztviselők csak engedéllyel utazhatnak át a határon**, így – ha közös projektekre, rendezvényekre kerül sor – általában inkább a magyar partner megy át hozzájuk. [Esztergom]
- **Nehézkes az EGTC működtetése a román határtérségben**. Romániai bankszámla nyitásához számos adminisztratív kötelezettséget kell teljesíteni (pl. **adószámot kell szerezni, de mivel az EGTC magyar székhellyel működik, a román fél nem adhat ki adószámot**). [Szeged RO]

---

⁶ Erről a miskolci műhelybeszélgetés résztvevői számoltak be. A nyíregyházi résztvevők azonban ugyanezen határszakasz tekintetében azt jelezték, hogy megfelelően szabályozott az ukrán állampolgárok magyarországi munkavállalásának jogi környezete.

- A horvát határtérség a magyar oldallal közös regionális képviselőket működtetett Brüsszelben, azonban a képviselői jogok nem voltak egyformák. [Pécs]

EU által támogatott projektek

- Jelentős nehézségeket okoz az **országok közötti közbeszerzés** a határhidakra és a határon átnyúló közös projektekre. Lehetővé kellene tenni a határon átnyúló, közös közbeszerzéseket az érintett programoknál. [Esztergom]
- Az olyan határon átnyúló projektnél, ahol a **határ mind a két oldaláról van partner, gyakran merül fel elszámolási probléma**, ami részben az eltérő szabályozásból adódik. Egységesíteni kellene a határ menti programok elszámolási rendszerét. [Nyíregyháza RO]
- Eddig a **költségvetési szerveknek a teljes támogatási összeget megelőlegezte a kormány**. Ezeket a szabályokat hatályon kívül helyezték. Az előfinanszírozás, az önerő előteremtése ma problémát okoz. [Győr]
- A **határon túli tanulóktól beszedett tandíjak bevételként jelentkeznek**, amit a pályázati támogatás(ok) összegéből le kell vonni. [Miskolc]⁷

Katasztrófavédelem

- A **katasztrófavédelem és a tűzoltóság nem intézkedhet a határ másik oldalán**. [Esztergom, Szeged RO⁸]
- A magyar és az ukrán oldalon is **felső szintű engedélyek szükségesek a katasztrófavédelmi szervek együttműködéséhez**. [Nyíregyháza UA]

---

⁷ A probléma egyszerre jelentkezik akadályként a nevelés, oktatás, szakképzés területén, valamint a pályázati rendszerben, ezért ezt az akadályt mind a két témakörnél feltüntettük.

⁸ A szegedi megállapítás a megyei katasztrófavédelmi szervek között van együttműködés, de a határátlépés nem zökkenőmentes. A nem állami (hanem civil) mentőcsoporthoz viszont szabadabban mozoghatnak.

- Az **osztrák határtérség** viszonylatában nem tisztázódott a műhelybeszélgetésen, hogy **van-e együttműködés, bilaterális egyezmény a katasztrófavédelem területén** a két ország között. [Szentgotthárd]

Közigazgatási adminisztráció

- A szlovák oldalon **elfogadják hivatalosként az egyházi esküvőt** (akár a polgári esküvő helyett), a magyar oldalon nem. [Esztergom]
- **Bizonyos okmányok érvényessége eltérő Szerbiában a magyar oldalhoz képest.** A szerb oldal korlátozhatja a magyar oldalon kiállított okmányok érvényességét. [Szeged RS]
- **Külföldiek számára kiállított okmányok esetében az illető nevét a magyar szabályok szerint átírják,** ez viszont később problémát okozhat a születési hely szerinti országban (pl. örökléskor). [Szeged RS]

Infrastruktúra

- Nem tisztázott, hogy a határ menti térségeknek **van-e lehetőségük közös ivóvízhálózat, és/vagy szennyvízhálózat kiépítésére.** [Nyíregyháza UA]
- **Nagy havazás esetén egyelőre nem jöhetnek át a határon segítségként a túloldali speciális járművek,** annak ellenére, hogy szervezeti oldalról nyitottság mutatkozik az ilyen jellegű együttműködésekre. [Szentgotthárd]

Piaci szolgáltatások

- Magánszemélyként **külföldi nem tud mobiltelefon-előfizetést igényelni** (és SIM-kártyát), mert ahhoz lakcímkártya szükséges Magyarországon.⁹ [Esztergom]
- **Lakcímkártya nélkül nem lehetséges banki társkártya igénylése** (bizonyos bankoknál). [Esztergom]

---

⁹ Ugyanez később azonban problémát okozhat például a munkaerőpiacon is. Egy győri illetékességű vállalkozás arról számolt be, hogy az állásra jelentkező szlovákiai illetőt azért nem hívtak vissza, mert nem rendelkezett magyarországi telefonszámmal.

Vállalkozói szektor

- Az áruk ideiglenes átszállítását segítő **ATA-kártyák érvényességi idejét a szerb fél korlátozhatja**, ami a nagyobb jelentőségű és/vagy a tartósabb megjelenést nehezíti a magyar oldali vállalkozások számára.

4. Egyéb, a műhelybeszélgetéseken elhangzott hasznos információk

Az alábbi fejezetben ismertetjük a műhelybeszélgetéseken elhangzott további információkat. Elsőként a nem jogi jellegű akadályokat, problémákat, majd azokat a megjegyzéseket, melyek rávilágítanak egyes problémáknak gondolt tématerületek helyzetére, esetleg meglévő jó gyakorlataira.

Nem jogi jellegű akadályok

Az alábbiakban a műhelybeszélgetéseken elhangzott, nem jogi jellegű akadályokat, problémákat ismertetjük. Általánosságban megállapítható róluk, hogy sokszor az információ és/vagy az együttműködés hiánya okozza a legnagyobb problémát.

- Több határszakaszon is problémát okoznak a menekültprobléma miatt bevezetett **határátlépési korlátozások**.
- Biharkeresztes térségében jelentős közlekedési problémát okoz a **kamionok időszakos fokozott ellenőrzése a román határon**. A jelenlegi közlekedési infrastruktúra a magyar oldalon elégtelen az ilyen mértékű többletterhelés kezelésére.
- A határon ritkábban járnak át a **közösségi közlekedés** járatai, ami sokszor megakadályozza a munkavállalók, valamint a diákok mobilitását. Egyes határtérségekben a határon átnyúló közösségi közlekedés, határátlépés infrastrukturális háttere, fizikai összeköttetése nem biztosított. Csongrád és Temes megye között például nem is lehet közösségi buszközlekedéssel átkelni.
- A (szlovákiai) **diákoknak problémát jelent, hogy az érettségi magyarországi (pontszám) beszámításának módja folyton változik**.
- A **szlovák és a magyar nyugdíjbiztosító rendszer közötti összhang** a gyakorlatban sokszor még nem megfelelő. Emiatt problémák léphetnek fel a munkával töltött évek megállapításakor.

- A nem magyar állampolgárok (pl. osztrák nyugdíjasok) magyarországi, **egészségügyi kezeléséhez** kapcsolódóan gyakran nem tudják behajtani a kezelési költségeket.
- Győr-Moson-Sopron megyében rengeteg az ingázó, akik ideiglenesen laknak a térségben (Kelet-Magyarországról jönnek, Ausztriában dolgoznak). Miután csak ideiglenesen laknak a térségben, nem jelentkeznek át, így viszont csak a **sürgősségi ellátásra jogosultak**.
- A határ túloldaláról érkező árusokat is felvonultató **vásártartás** szabályozása egyes határtérségekben nem teljesen ismert.

Egyéb információk

Az alábbiakban azokat az információkat adjuk közre, melyek a műhelybeszélgetéseken az egyes ágazatokon belüli határon átnyúló interakciókkal kapcsolatban hangzottak el. Jellemzően helyzetleírásokról, jól működő együttműködésekről olvashatunk itt.

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legnagyobb a munkanélküliség. A megye további szakképzetlen munkaerőt nem nagyon tud foglalkoztatni. Amikor mégis előfordul, hogy itthonról nem lehet feltölteni az adott állást, akkor a román, illetve az ukrán oldalról is fel lehet tölteni azokat. Románia jogi helyzete azonban más, mint Ukrajnáé, hiszen EU-tag. Az Ukrajnából érkező munkavállalóknak bizonyos munkakörökben lehetősége van az ún. szezonális munkavégzésre. Ilyenkor nem kell vizsgálni a munkapiaci helyzetet (van-e Magyarországon megfelelő álláskereső). Összességében megállapítható, hogy a **munkaügy terén megfelelő a jogi szabályozás az Ukrajnából érkező munkavállalók tekintetében**.¹⁰
- Jelentős bírság jár a **feketén foglalkoztatásért**. Az ukrán határtérségben ezért azt észlelik, hogy ez egyre kevésbé jellemző.

---

¹⁰ A miskolci műhelybeszélgetésen az önkormányzati szféra egyik képviselője ezzel szemben arról számolt be, hogy az ukrán viszonylatban a határon túli munkavállalás jogi környezete nem egyértelmű, ezért gyakori a szürke vagy fekete foglalkoztatás.

- A **helyszíni sürgősségi ellátás** alanyi jogon jár, állampolgárságtól függetlenül. Az Európai Egészségbiztosítási Kártya birtokában igénybe vehető az adott EU-tagállam által nyújtott **alapellátás** is. Ezt egészítheti ki az egyéni biztosítás.
  - Akit Ausztriában bejelentenek dolgozni, automatikusan kap **osztrák háziiorvosi ellátást** is.
  - A pécsi műhelybeszélgetésen arról számoltak be, hogy a **mentő** szervezett keretek között átmehet a határon a túloldalon sürgősségi ellátást igénybe vevő betegek hazaszállítása érdekében. Magasabb szinten (OEP) intézik az adminisztratív és finanszírozási kérdéseket. Szegeden pedig, a román határtérségről tartott műhelybeszélgetésen azt mondták a résztvevők, hogy a mentőautók nem sürgősségi ellátás keretében mehetnek csak át a határon.
  - A **rendészeti szervek** képviselői jellemzően arról számoltak be, hogy jól, sok esetben pedig kifejezetten jól működik a rendészeti szervek közötti határon átnyúló együttműködés. Erre több határtérségben a meglévő bilaterális megállapodások adtak jogalapot. Az osztrák, a szlovák és a szlovén határtérségben az együttműködés jó gyakorlatát az úgynevezett (közös) kapcsolattartó szolgálati helyek (röviden: KSZH) jelentik. Az osztrák határnál 2006-ban hozták létre Hegyeshalomnál az első ilyen helyet, ezt követte Rajka. Ennek keretében egy épületben, egymás mellett dolgozik a két, különböző nemzetiségű kolléga (jelen esetben: osztrák és magyar). Az egyik állományi tagnak lényegében csak át kell szólnia valamilyen probléma esetén a másik nemzetiségű kollégájának. A határon átnyúló üldözésekre 2008-2009 óta van példa. Az illetékes KSZH végzi ezen akciók koordinálását. Éves szinten 8-10 határon átnyúló üldözés szokott előfordulni, melyek 80-90%-a sikeres. A siker titka, hogy van felkészülési idő, mivel a határ túloldalán már várja az ott illetékes rendőrség például a gyorshajtókat.
- Az EU-s szabályozás alapján a horvát határtérségben is közös kapcsolattartási és szolgálati központ működik, amelyet nemrég adtak át Mohácson. A bilaterális

együttműködés keretében időnként magyar-horvát vegyes járőrszolgálatot működtetnek a határ menti településeken (1 horvát és 1 magyar rendőr).

- Magyar-román viszonylatban a **katasztrófavédelmi együttműködés** példaértékű. Jóllehet a megyei egységek nem léphetik át a határt, ez a korlátozás a kormányzati rendszeren kívüli mentőcsoportokra nem vonatkozik. Rendszerezsek a közös gyakorlatok, és az elmúlt években kétnyelvű adatlapokat fejlesztettek ki a problémák kezelése érdekében. Mindkét oldalon számíthatnak a kétnyelvű kollégák segítségére is. A DKMT eurorégió pályázatának köszönhetően sikerült a szükséges eszközöket (pl. sátrak, mentőcsónak) is beszerezni, amit a határ túloldalán is használni lehet haváriahelyzetek esetén.
- A miskolci műhelybeszélgetésen a **vízügyi** résztvevő arról számolt be, hogy nagyon jó az együttműködés a szlovák oldallal, így például van, hogy munkájuk során egymás jelzőrendszereit használják.
- A román határtérségben, különleges helyzetekben (pl. jelentős tüzeset) átmehet a **tűzoltó** a határon, de utólag le kell dokumentálni az esetet. Jellemzően inkább a magyar tűzoltók szoktak átmenni Romániába. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság adja ki erre az utasítást. Bilaterális egyezmény alapján a horvát határtérségben is átmehet a tűzoltóautó és a **katasztrófavédelmi** munkatársak a határon, de egyelőre erre még nem mutatkozott igény.